

MARIA 1714

de Ilie Păunescu

În repertoriul
Teatrului Mic din București
în stagiunea 1969-70

D I S T R I B U Ţ I A

MARIA — Olga Tudorache

CONSTANTIN — Constantin Codrescu

ŞTEFAN — N. Pomoje

RADU — Vasile Gheorghiu

MATEI — Dan Nuţu

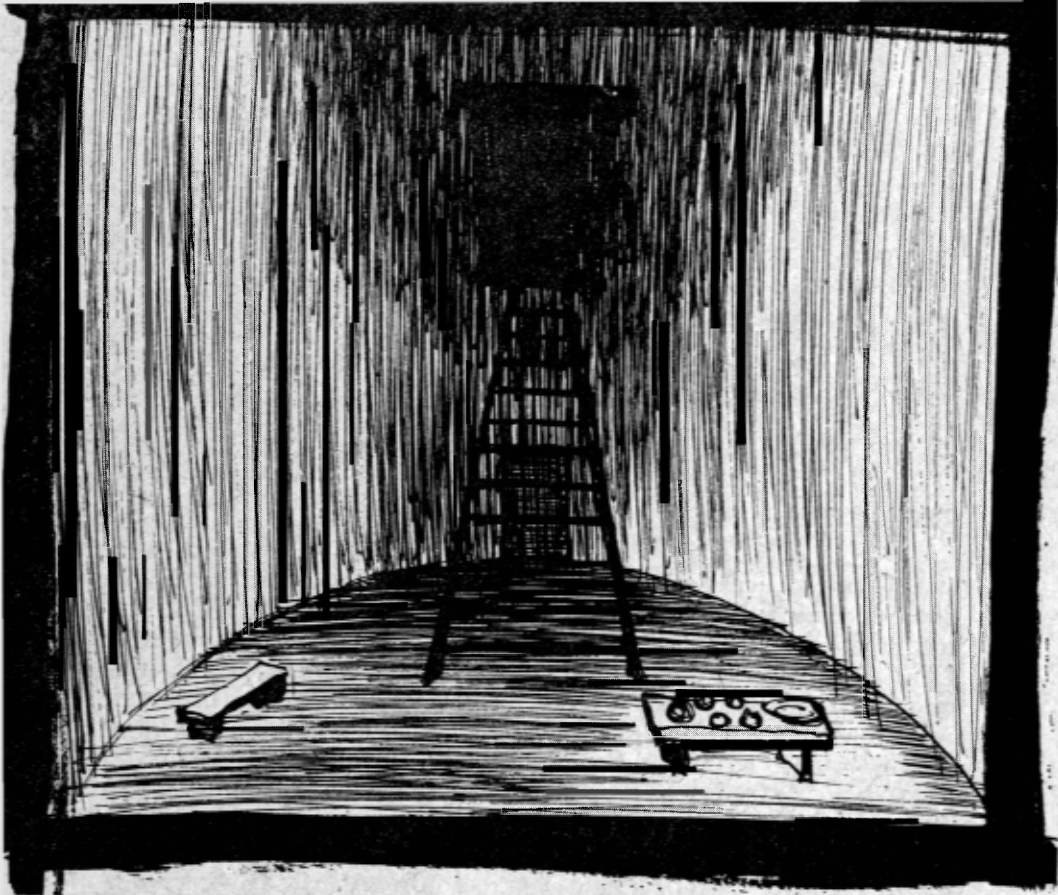

Direcţia de scenă — SORANA COROAMĂ

Scenografia — ŞTEFAN HABLINSKI

Schița decorului

Ștefan Hablinski

Introducere în spectacol

DIRECTORUL

MARIA 1714 de Ilie Păunescu face parte, cred eu, dintre acele puține, fericite piese pe care directorii de teatru, visându-le des, le întâlnesc rar, iar autorii, mai euforici, sînt convinși, încă înainte de a începe lucrul, că le realizează. Ei, pentru atît de rîvnitul telefon de la miezul nopții: „Domnule, în clipa asta am terminat-o de citit, mîine încep repetițiile”. Noi, pentru că, în căutare de dramaturgie românească, găsim, din păcate, destul de rar prilejul de a anunța acel titlu nou care să corespundă și îndatoririi și necesității lăuntrice de expresie (această necesitate fiind condiția sine qua non a creației).

Teatrul Mic nu se află pentru prima oară la o asemenea întîlnire cu o piesă românească. Au fost, mai înainte, **Jocurile**, **Simple coincidențe** sau **Iona**, și mă bucur că prima piesă originală a primei mele stagiuni directoriale este,

ca să spun așa, în acord cu preocupările și exigențele cele mai înalte de pe scena Micului. **Maria 1714** se regăsește, într-adevăr, în familia operelor fără spectaculos exterior, dar de o intensă combustie lăuntrică, în aria tematică a dramelor opțiunii și responsabilității social-istorice, care ne-au asigurat până acum o emoționantă comunicare cu spectatorii.

Ion Cojar

REGIZORUL

Gîndesc acest spectacol ca pe un dialog între două personaje, dialogul dintre Maria și Constantin, fiii fiind de fapt alte ipostaze ale tatălui. Deliberarea se petrece înăuntrul lui Constantin, dar și între el și Maria. Eroul este în același timp martor și inculpat în propriul lui proces, proces nu la nivelul relațiilor concrete, istorice, reale, ci în sensul amplu al destinului omului, ca individ și conducător. Eliberarea finală vine abia după ce eroul a trecut prin umilință, compromis, cedare, cinism, revoltă, slăbiciune și duioșie, ca prin niște vămi. Dar tot timpul el a fost conștient că e văzut și auzit nu numai de temniceri, ci de oameni, de toți cei prezenți și de cei viitori.

Văd spectacolul ca pe un labirint: un lung drum spre o ieșire necunoscută. Dibuind, căutînd, rătăcind, întorcîndu-se, reluînd de la capăt și încă odată de la capăt un drum, mereu altul și totuși mereu același, eroul ajunge în sfîrșit pe pragul înalt pe care cu uimire îl recunoaște. Este pragul pe care se afla la începutul piesei și de care crezuse că a trecut. De-abia acum însă, poarta, aflată cu mult mai sus decît își închipuise vreodată, se va deschide în fața lui.

Maria nu este numai un interlocutor al eroului, ci ea are o funcție eminamente dramatică, de prim plan. Catalizator al diverselor posibilități și ipostaze ale lui Constantin, Maria este în același timp și opoziția lui continuă. Dacă ea n-ar exista, eroul ar trăi larvar, letargic. Maria îl obligă să meargă înainte pe drumul său spinos, parcurgîndu-l alături de el, dar și împotriva lui. Izbăvirile lor nu sînt identice. Trăirea intensă și tensiunea fantastică duc la Maria la o ruptură a rațiunii, ruptură prin care se eliberează exploziv tot ceea ce era ținut încătușat pînă acum: vitalul, visceralul. Este poate ceea ce mi se pare extraordinar în această piesă. Niciodată nu am avut mai puternic senzația că femeia este pămîntul-mamă, pămîntul care ne îngroapă și din care ne naștem. Pămîntul care îngroapă tocmai pentru ca să poată da naștere și să mențină în viață ceea ce a născut.

Sorana Coroamă

P A R T E A Î N T Î I

Interior sobru, fără ferestre. Eventual, pereți de piatră. O singură ușă, în dreapta, fund. Masivă, din lemn gros, cu armături metalice.

Constantin, întins pe pat, citește. E îmbrăcat foarte simplu: cămașă albă, deschiată la gât, pantaloni negri. Lingă el, două-trei cărți deschise și întoarse cu copertile în sus. Ceva mai încolo, pe masă, o fructieră. După un timp, cu un gest moale, Constantin lasă cartea. Vorbește privind-o.

CONSTANTIN : Mda... Ești grozav de înțelept, fiule. (Cască. Ia altă carte, parcurge câteva rinduri, o lasă.) Alt filozot, M-am săturat. Mai cu seamă de filozofii din neamul meu. (Se scoală, se întinde cu voluptate. Rîde.) De necrezut, se poate și așa. Să-ți troznești singur oasele, să nu se ocupe alții de ele. (Pauză. Un gând nou, parcă și mai amuzant ca celelalte.) S-ar zice... Nu zău, s-ar zice că azi e Sfînta Maria. Mă-nșel eu sau aveam de gând să serbez ziua asta? (Se apropie de masă, ia o fructă, îi vorbește.) M-am cam prostiț, nu ți se pare? Vorbesc singur. Ei, ce vrei, se mai întîmplă. Mai ales după patru luni ca astea din urmă. (Mușcă. Apoi, cu gura plină, rîzînd, vorbește iarăși cu fructa.) Patru? Dacă-ți spun că m-am prostiț... Auzi dumneata, patru luni!... Atunci cîte sînt?... Nu știu. O viață de om. O veșnicie. Afurisită veșnicie! (Mușcă, vorbește cu fructa.) Aveam de gând să serbez ziua asta. De mult de tot, mi-am pus în gând să o sărbătorim cu toții. Cu fast!... Mi se cuvenea, nu? Atîta lucru mi se cuvenea și mie, ce naiba! (Alt ton.) Păi atunci, să-ncepem. O sărbătoare pe măsura puterilor de azi. (Mai tare.) Un banchet. (Și mai tare.) Ca să nu urlu! De plictiseală și de necaz. (Ia câteva fructe, le pune simetric de-o parte și de alta a mesei, ca și cum ar așeza bucatele în fața unor invitați.) Mai întîii tu, Marie, e și ziua ta astăzi. Ia loc și tu, Constantine, ești primul dintre deșteptii mei de copii. Și Ștefan, și Radu, și tu, și tu... Bu-un... (Mușcă, vorbește cu gura plină.) Scumpă soție, dragi copii, oaspeți prea cinstiți! Mă-nțorc din morți, azi, cînd împlinesc cîțiva zeci de ani. Știți voi cîți, nu-mi face nici o plăcere să rostesc cifra exactă. Mai ales după atîtea luni, în care numai cifre mi s-au smuls. (Ezită.) Sume, nu cifre, dar dacă stai să te gîndești tot una e... (Reia tonul retoric.) Așadar, mă-nțorc din morți, ca să ne veselim împreună. Sincer vorbind, nu sînt prea încîntat. Mă învățasem cu gîndul că nu mă mai aflu printre voi. Cînd te știi osîndit, părăsești lumea cu mult înainte de a ti se tăia capul. Plutești undeva între ființă și ne-ființă și începi, de-abia atunci începi să înțelegi. Pentru că privești de deasupra. Eu

unul — cred că nu vă spun nici o noutate — am privit de sus toată viața. Nu era mîndrie. Ba da. Dar mai era și altceva, mai cu seamă altceva. Știam să măsor. Nu știe oricine. Am băgat de seamă că eram mai înalt ca alții și nu m-am sfiit să împlinesc legea firii, să mă cocoț în virful meu. Pe vremea aceea, îmi ajungea înălțimea mea. (Descumpănit.) Da, dar acum, cînd am gustat dintr-un zbor și mai înalt... Ce mă fac acum, cînd mi s-a ridicat osînda? (Gest.) Lasă, vedem noi. (Ridică un pahar închipuit.) Sărbătorim azi, pe lingă anii mei, ziua ta, Marie. Ziua numelui tău, iubită soție, care ai știut atît de bine să-mi chivernisești averile. Atît de bine, că mi-au frînt oasele, dumnealor, de două ori mai îndrîjiți decît dacă lăsaî totu în paragină. Și, mai cu seamă, sărbătorim ziua fericirii cînd nemaifiind osîndit, o să cobor de deasupra. Am și coborît, asta e prost. O să ajung iarăși la înălțimea mea. Mi-a plăcut de copil să poruncesc. Cui nu-i place? Mi-a plăcut să dau sfaturi, să ocrotesc și să urasc. O să adun și o să risipesc din nou. O să doresc!... Să-i singerez și eu pe alții. Prea mult s-a vărsat din singele meu! Mi-a venit rîndul să las și eu din singele celorlalți. Pînă la ultima picătură. (Gest, îndepărtîndu-se de masă.) Eh, prostii!...

Se întoarce la pat, mușcînd din fructă. Ia o carte, se întinde, citește.

Un timp.

Zgomot de zăvoare. Constantin tresare, se ridică.

Se deschide ușa, intră Maria. Rochie lungă, foarte simplă, eventual roșie. Face un pas în încăpere, rămîne nemișcată. În urma ei, o mină străină închide ușa. Se vede mîneca unei uniforme. După ce se închide ușa, se aud zăvoarele încă o dată.

MARIA (într-un tîrziu): Ce palid ești!

CONSTANTIN (rîde. O clipă, avem impresia că o să-și piardă cumpătul, surprins și fericit): Doamne, Doamne!... Nu-mi găsesse vorbele...

MARIA: Ce palid și ce schimbat... Mă așteptam.

CONSTANTIN (se apropie, o îmbrățișează): Tu, Maria, ai venit chiar tu, nu mă înșel. MARIA: Mă ții în brațe, doar.

CONSTANTIN (mereu rizînd): Tu, în brațele mele. Doi soți față în față, singuri, îmbrățișîndu-se. Imposibil! E o cursă!

MARIA (il îndepărtează, ținîndu-i umerii. Il examinează încordată, aproape severă): Ce cursă? De unde ideea asta?

CONSTANTIN (același joc): Sau o greșeală. Măcar o greșeală. Dacă nu, o nebulie. Prea e firească întîmplarea, ca să nu semene a nebulie... Ce-i de făcut?

MARIA (se îndepărtează): Nimic.

CONSTANTIN: Bine zis! Cea mai bună soluție e să nu facem nimic. Dintre toate mințile luminate din familie, cea mai înțeleaptă a ta rămîne.

MARIA: Nu glumi. Cel puțin acum.

CONSTANTIN: Dar ce să fac? Nu vezi că mi-am pierdut cumpătul?

MARIA: Și eu.

CONSTANTIN: A, nu! Tu n-ai voie.

MARIA (scurtă pauză): Adevărat.

CONSTANTIN: Învață-mă cum să mă port. Tu ai știut întotdeauna mai bine decît mine. Trebuie să știi și acum.

MARIA: Mai ales acum. (Examinează încăperea cu o privire absentă.) Cum te simți, cum îți petreci timpul?

CONSTANTIN: În sfîrșit!... Sfîntă cuviință, în sfîrșit ai coborît printre noi!... Bine, scumpa mea, mă simt foarte bine, mulțumesc de întrebare. Și voi? Ce faci tu, ce fac fetele, băieții, ginerii, nurorile, nepoții?

MARIA: Băieții o să vină... (Lasă fraza în suspensie. Privește din nou în jur, arată patul.) Aici dormi?

CONSTANTIN: Da. (Gesturi spre pat, spre masă, spre unul din colțuri, etc.) Aici dorm, deoacăo mîine, acolo îmi fac nevoile, pe aici mă plimb. Ceasuri în șir. Măsur odaia dintr-un colț în altul. (Execută.) Așa, vezi?... Și pe urmă, invers... Uite, așa... Și iar așa... Într-una. (Se oprește.) Prin urmare, ce să vină băieții.

MARIA (ezită): Da.

CONSTANTIN: O să-i văd, o să le vorbesc.

MARIA: Da.

CONSTANTIN: Se potrivește de minune. De cîteva zile, îmi petrec timpul altfel. Cînd ai intrat, citeam. Cărțile fiilor mei, cărturarii, de care sînt atît de mîndru. De cînd m-au anunțat că n-o să mă mai cîmpîrșesc, îmi dau... (Se întrerupe. Maria a tresărit.) Ce s-a întîmplat?

MARIA: Nimic, spune.

CONSTANTIN: Nu, nu, s-a întîmplat ceva, nu mă înșel.

MARIA: Un junghi. Nici măcar atît. (Încearcă să zîmbească.) Vîrsta, ce să-i faci... Povestește mai departe.

CONSTANTIN: Îmi dau mîncare mai bună, cărți, tot ce potfesc. Am cerut cărțile scrise de Constantin și de Ștefan.

MARIA: A lui Constantin care e?

CONSTANTIN: Asta.

MARIA (ia cartea, își trece palma peste copertă): O citeai adineauri?

CONSTANTIN: Încercam. Mă pregăteam să mă întorc printre voi. Mă pregăteam cu emoție, n-are importanță ce fel de emoție. Și uite, veniți voi aici. Simplu, nu? Simplu și firesc. Imposibil să fie adevărat!

MARIA (gravă): E adevărat, Constantine.

CONSTANTIN: De ce mi-o spui pe tonul ăsta?

MARIA (aruncă pe pat cartea): Nu știu.

CONSTANTIN: De ce arunci cartea?

MARIA: Am aruncat-o?

CONSTANTIN: Vechiul tău război cu cărțile... Ori ai ceva special cu asta, a lui Constantin?

MARIA: Nu. Mă gîndeam într-altă parte.

CONSTANTIN (o examinează, poate mai serios decît lasă să se vadă): Să te cred?

MARIA: Dacă-ți spun...

CONSTANTIN: La ce te gîndeai?

MARIA: Așa... La mai multe... (El schițează un gest. Ea se grăbește să precizeze.) Mă gîndeam că fetele n-o să vină.

CONSTANTIN: Nu le-au dat voie? Păcat.

MARIA: Numai pe mine m-au trimis. Pe ele nu, cu toate că Bălașa...

CONSTANTIN (întrerupe): Nu-i nimic, mîine o să vină și ele.

MARIA (reia): Cu toate că Bălașa s-a rugat îndelung... Să-i dea voie măcar ei cu mine...

CONSTANTIN: Dacă te-au lăsat pe tine, e deajuns.

MARIA: M-au trimis aici... Numai pe mine...

CONSTANTIN: Frumos din partea lor. Azi e Sfînta Maria. Ziua noastră, a ta și a mea. Două motive de bucurie. Și cu revederea, trei. (Ii întinde o fructă.) Ia. Serbăm revederea. Vrînd-nevrînd, trebuie să fim veseli. Mi se pare că e adevărat, n-au să mă mai omoare.

MARIA: Bălașa s-a rugat de ei, a plîns, dar n-au lăsat-o să vină.

CONSTANTIN: Înseamnă că mîine... Mîine o să le văd și pe ele. (Pauză. Apoi, jucînd evident provocator, un fel de teamă, ca în fața unei fericiri prea mari.) O să-mi dea drumul. Poate chiar azi.

MARIA: Azi? !...

CONSTANTIN (ii studiază reacțiile din ce în ce mai încordat): Nu, azi nu. Ar fi prea curînd. (Ii caută privirea, ca evită să i-o întilnească.) Nici azi, nici mîine. (Pauză. Același joc.) Spune și tu o vorbă, că n-o fi foc...

MARIA: Să te porți frumos cu ei.

CONSTANTIN: Cu cine?

MARIA: Cu băieții. O să vină curînd. O să-i vezi, o să vorbești. Să te porți frumos.

CONSTANTIN: Cum aș putea să mă port altfel? O să-i string la piept, sînt un pîrinte exemplar. Și ei, mai toți, alte exemple. Felurile chipuri ale virtuții, într-o singură familie. Fii sinceră, nu te-ai plictisit?

MARIA : Să nu uiji ce te-am rugat. Să te porți mai frumos ca oricând.

CONSTANTIN : O să încerc. Nu cred să izbutesc. Nici tu nu izbutești. Te bucuri că ne vedem ? (Maria vrea să răspundă, el o oprește.) Nu minți ! Te bucuri sau nu că ai venit ?

MARIA (pauză) : Nu.

CONSTANTIN : Nici eu. Înainte, ne iubeam calduț, cu un pic de indiferență, atîta cită priește într-o căsnicie serioasă. Acum, cînd ar fi normal să...

MARIA (întrerupe) : Eu te-am iubit ca pe Dumnezeu.

CONSTANTIN : Tu ai avut întotdeauna defectul oamenilor de rînd. De cînd te știu, ai luat lucrurile în serios. Pe cînd eu... Normal era ca încercarea asta să ne unească mișcător, un pic prea mișcător, după gustul meu. Ne revedem, dar nu ne strîngem în brațe, cutremurați, decît o clipă. Pe urmă, ne spunem verde în față că ne-am înstrăinat. E bine așa ! Nu m-aș fi așteptat să iasă lucrurile chiar atît de bine.

MARIA : Te bucuri ?

CONSTANTIN : Acum trei zile, cînd m-au anunțat că sînt iertat — îți închipui — era să înnebunesc de fericire.

MARIA : Și eu. Aflasem de o săptămînă. Înaintea ta.

CONSTANTIN : Pe urmă, pe neașteptate, a început să-mi pară rău că o să mă întorc. La neamuri și la prieteni, la nevastă și la copii. Mai ales la tine.

MARIA : Vorbești cu atîta seninătate...

CONSTANTIN : Mai cu seamă tu n-aș fi vrut să-mi ieși în cale... Nu ! Nu de tine mă feresc, în primul rînd. De mine. Cel mai tare mă sperie întoarcerea la mine însumi.

MARIA : Ești... (Îl examinează atent.) Ești împăcat cu gîndul că o să mori.

CONSTANTIN : Nu doresc să mor. M-am săturat, sînt sătul de toate, atîta tot.

MARIA : Ești resemnat, Constantine.

CONSTANTIN : Povești ! Întors cu spatele, așa sînt. Cu spatele la intrigă și la denunțuri. Așa se numeau faptele noastre dinainte, de acord ?

MARIA : Noi n-am făcut fapte din astea.

CONSTANTIN : O-ho !... Parcă n-ai ști cum le-am ținut piept. Și unchiului și scumpului meu verișor. De ani de zile mă lucrau amîndoi. Ei pe mine și eu pe ei.

MARIA : Răfuieți vechi. Avem altceva de vorbit.

CONSTANTIN : Eram încîntat că mă descurcam, Maria. Cu metodele lor. Cu alte piri, mai tari ca ale lor. Pînă au scornit-o ei pe asta din urmă, cu trădarea. Mi-au tras una zdravănă și, pînă să le-o întorc, m-au dat grămadă. Acum aș putea să le plătesc. De lucrul ăsta m-am speriat cel mai tare. Alaltăieri, cînd am auzit că o să scap întreg.

MARIA : Ești tare schimbat, Constantine.

CONSTANTIN : Te miri ?

MARIA : Mă înspăimînt. Ai trecut prin atîtea !

CONSTANTIN : Am plătit atîtea. Era firesc, trebuia să vină ziua socotelilor. Mi-am tăiat o felie prea mare din partea cea mai gustoasă a vieții. (Arată spre ușă.) În locul lor, aș fi tăbărit mai de mult asupra mea. MARIA : Ai trăit cum ți se cuvenea. Venind încoace, mi-am amintit toată viața noastră. De azi înainte, așa o să trăiesc. Aducîndu-mi aminte.

CONSTANTIN : Obiceiuri de văduvă. Presimți, știi ceva ?

MARIA : Băieții, cînd or veni, să nu bage de seamă că te-ai schimbat. Îmi făgăduiești ?

CONSTANTIN : Nu ! Sînt oameni în toată firea, doar nu s-or fi așteptînd să fiu de fier. Cine ar mai putea semăna cu sine însuși, după...

MARIA (taie) : Tu. Așa aș fi vrut.

CONSTANTIN : Măi, femeie, tu știi că mi-au pus fier roșu pe piept și cercuri în jurul capului ?

MARIA : Ne-au adus să privim. Și pe mine și pe băieți.

CONSTANTIN : O dată, de două ori. Și mai înainte ? Acolo, în puț, nu aici, în odaia asta unde m-au închis în urmă. Acolo, unde dormeam și mîncam pe paie putrede, pe bălegar, și îmi făceam nevoile sub mine. În așternut, că nu mă lăsa lanțul să mă îndepărtez decît un pas. Acolo n-ai mai fost de față.

MARIA : Ne-am închipuit. Și te-am plîns.

CONSTANTIN : Ca și cum ar exista lacrimi pentru orice fel de suferință ! Plînsul e făcut pe măsura omului. Și cînd durerea e mai mare decît încape în tine ? Cînd îți sfîrșie carnea de simți mirosul fripturii în nări, atunci ce faci ?... Urli ! (Scoate un răcnet inuman.)

MARIA : Nu țipa. Cînd am venit, erau cîțiva inși la ușă. Trag cu urechea.

CONSTANTIN : Urli și te pierzi. Tot omește. Adică tot pușin, prea pușin pentru cît de multe au trecut prin tine.

MARIA : Ești mult mai slab decît mi-aș fi închipuit.

CONSTANTIN : Ori, poate, mai tare.

MARIA : Ai fost tot timpul prea slab, în vremea din urmă.

CONSTANTIN : Fiindcă le-am spus unde sînt banii și bijuteriile ! Ai aflat că le-am spus, așa e ?

MARIA : Da.

CONSTANTIN : Le-am dat și un înscris, ca să ridice aurul de la banca din Veneția. Știai ?

MARIA : Da.

CONSTANTIN : Te-ai făcut foc cînd ai auzit, sînt sigur. (Maria tace, el izbucnește într-un hohot de ris formidabil.) Femeie, ești nebună ! Pentru asta ai venit. Ca să-mi scoți ochii că am risipit averea.

MARIA : Nu.

CONSTANTIN: Ai rotunjit-o an cu an, o viață întreagă. Școala lui tăică-tău, s-a prins lecția bătrînului, jos pălăria!... Da, dar ce te faci, cu mine, care n-am fost la înălțime? Tu, atîta amar de ani, ai trimis să se vîndă prin oboare și prin tîrguri vinurile și țesăturile și broderiile. Ai păzit moșiile și casele să nu se calce, vitele să se prăsească, oile să se tundă, scroafele să fete — și uite, eu... Eu le-am irosit pe toate într-o lună, în două, în cite?

MARIA: În patru.

CONSTANTIN (triumfă): În patru, vezi că ai ținut socoteala? În patru luni!

MARIA: Strigi prea tare. (Gest spre ușă.) N-aș vrea să-și închipuie că suferi. Ori, cine știe, puțin îți pasă.

CONSTANTIN: De risul lor îmi pasă. Aș vrea să-i otrăvesc.

MARIA: Pînă acum vorbeai altfel.

CONSTANTIN: N-aveam încotro.

MARIA: Cu cît te torturau mai sălbatic, cu atît mai fierbinte le jurai credință.

CONSTANTIN: Și? Pe cine disprețuiești mai mult din pricina asta? Pe mine sau pe ei?

MARIA: Nu e dispreț.

CONSTANTIN: Compătimire, admirație, dragoste, indignare?

MARIA: De ce să căutăm vorba cu tot dinadinsul?

CONSTANTIN: Ca să aflu. Îmi ascunzi ceva!

MARIA: Nu.

CONSTANTIN: Zici că te-au trimis la mine.

MARIA: Am greșit. Nu-i ăsta cuvînul.

CONSTANTIN: Exact ăsta! Te-au trimis. Ca să-ți iei rămas bun? (Maria nu răspunde.) Au de gînd să mă ucidă, totuși. De ce nu-mi spui adevărul?

MARIA: Dar nu-i adevărat, nu pentru asta... Nu ca să-mi iau rămas bun.

CONSTANTIN: Atunci?... (Pauză. Maria tace.) Un lucru e limpede. N-o să-mi dea drumul. Nici azi, nici mîine. (Maria nu răspunde.) Niciodată. În familia mea, toți bărbaii au murit asasinați.

MARIA: Taci!

CONSTANTIN: Tata, bunicii... Amîndoi bunicii, și dinspre mamă și dinspre tată. Și bunicii bunicilor. Toți!

MARIA: Taci, te rog.

CONSTANTIN: Nu se poate să scap tocmai eu. Tu știi că n-o să scap. Dar fiindcă m-am dovedit prea slab în timpul caznelor... Cel puțin asta e părerea ta... Un om care nu suferă la nesfîrșit să fie prăjit de viu, e un slăbănog. Și slăbănogilor trebuie să le ascunzi că li se apropie ceasul. Cu toate că, ți-am explicat, poate că nici o veste nu m-a speriat mai tare ca asta, că sînt iertat. Da, dar poți să ai încredere? Poți să accepți tu — femeie — explicațiile mele pășărești? Femeile nasc copii și spală morții, trăiesc și mor nesofisticat, mai din plin.

MARIA (se apropie de el cu o hotărîre bruscă): Constantine! (Renunță, se îndepărtează.)

CONSTANTIN: Zi-i, de ce te-ai oprit?

MARIA: Fleacuri, pierdem vremea.

CONSTANTIN: Spune-le. De-asta sîntem făcuți, să înșirăm la fleacuri, să clădim și să dărimăm nimicuri, de dimineață pînă seara, la nesfîrșit.

MARIA: Lasă, altă dată.

CONSTANTIN: Ori te pomenesci că nu sînt toate fleacuri, pe lumea asta. Unele merită să fie luate în serios, să-ți dai viața, pentru ele. Avere, de pildă... Tot asta e explicația. Cum o să ai tu încredere într-unul ca mine, care a risipit într-o vară agoniseala de o viață? Așa e că am pus degetul pe rană?

MARIA: Să presupunem. Cine m-a învățat să prețuiesc bogăția? Tata, în nici un caz. La el în casă, chiverniseala arată urîtă. La tine mi-a luat ochii strălucirea adevărată a bogăției. M-ai învățat că a fi sărac e umilitor, e o infirmitate. Ar fi prilejul acum să-ți cer socoteală. Ne-ai lăsat infirmi pe toți.

CONSTANTIN: Va să zică, asta era. Indignare. Nu compătimire, admirație sau dragoste. Minie, fiindcă v-am adus în sapă de lemn.

MARIA: Nici măcar supărare. Nici o umbră. Alții, cu cît ne-a rămas nouă, s-ar socoti bogăți.

CONSTANTIN: Doar n-o să te așezi în rînd cu alții!... Să nu simți, să nu-mi arăți doza obligatorie de dispreț, pentru slăbiciunea mea... Și pentru el? Pentru adevăratul vinovat ce simți?

MARIA: De cine vorbești?

CONSTANTIN: De Constantin.

MARIA (categorică): Lasă-l, acum.

CONSTANTIN: Nimeni nu l-a luat de guler, de patru luni încoace, să-l zgîlție, să-i ceară socoteală. Nici măcar eu, în sinea mea.

MARIA (rugămintă): Pe Constantin lasă-l, te rog.

CONSTANTIN: S-o fi gîndit vreodată, fiu-meu cel mare, că el e de vină? Ți-a spus vreun cuvînt, și-a cerut iertare?

MARIA: Nu e vinovat cu nimic.

CONSTANTIN: De-abia-l aștept, să-i spun vreo cîteva. Tare sînt curios, să văd ce-o să-mi răspundă.

MARIA: Nimic. Constantin n-o să vină.

CONSTANTIN (surprins): I-auzi. Tocmai el?

MARIA: Numai băieții cei mici. Constantin, nu.

CONSTANTIN: Tu l-ai învățat, bag mîna în foc.

MARIA: Numai Ștefan, Radu și Matei. Fără Constantin.

CONSTANTIN: De ce să lipsească tocmai Constantin?

MARIA: Mai întîi, Ștefan. După el, Radu.

CONSTANTIN: De teamă că l-aș...

MARIA (întrerupe): După Radu, Matei.
CONSTANTIN (reia): ...Că l-aș sili să îngenuncheze.

MARIA: Nu!

CONSTANTIN: Că l-aș pune să ispășească.

MARIA: Tu, nu!

CONSTANTIN: Ar merita să plătească!

MARIA: Ajunge!

CONSTANTIN: Cu capul, așa ar fi drept!

MARIA (aleargă la ușă, bate cu pumnii):

Lăsați-mă să ies! Lăsați-mă!

CONSTANTIN (o cuprinde, o îndepărtează de ușă): Liniștește-te.

MARIA (pauză): Ar fi mai bine să tăcem. Un timp, aș vrea să tăcem.

CONSTANTIN (o privește insistent, se îndepărtează): Nu pricep. Se întimplă ceva cu mine. Nu pricep ce anume.

MARIA: Nimeni nu știe niciodată ce se petrece cu tine.

CONSTANTIN: Dacă mi-ai spune deschis că iar au de gând să mă omoare, m-aș domoli.

MARIA: Degeaba, orice ți-aș spune.

CONSTANTIN: Poate. Altceva mă îndârjește. Nu știu ce. Altceva.

MARIA: Nici Dumnezeu nu știe nimic despre sine. Întreabă-l de ce a căsunat pe noi. Eu l-am întrebat. A tăcut, ca de obicei.

CONSTANTIN: Maria, spune-mi, de ce te-au adus aici?

MARIA: A tăcut din pricină că nu știe. Niciodată, nimic. Nici de ce e minios, nici de ce se înșeninează. Ca tine. Ai fost mereu un bărbat cu toane, strălucitor, neînduplecat și de nepătruns, ca Dumnezeu. De când te-am văzut prima dată am simțit că...

CONSTANTIN: Maria, de ce nu vine Constantin?

MARIA: Am simțit că n-aveam să suport nici fericirea de a-ți fi femeie, nici nefericirea de a te ști departe. Tu străluceai, ai strălucit totdeauna pentru toți, și eu presimțeam că încep să trăiesc altfel.

CONSTANTIN: Și băieții ceilalți de ce să vină pe rând? Zici că n-o să sosească toți odată, ci într-o ordine anumită. Ce rost are?

MARIA: Aveam treisprezece ani și creșteam slăbuță și sărăcăcios îmbrăcată, și din dimineața aceea am început să mă rog de tata să-mi facă rochii mai multe și mai frumoase. În sineca mea, mă pregăteam de nuntă în fiecare seară, deși visam un fel de stincă a bucuriei, care se prăvălea peste mine.

CONSTANTIN: Maria, înțelege, trebuie să-mi explici!

MARIA: Până acum nu ți-am spus cum încercam să scap, dar nu izbuteam să mă clintesc, să fug din fața stincii, știi cum se întimplă în vis. O așteptam să mă zdrobească, eram beată de spaimă, beată de nerăbdare, așa eram, așteptînd-o. Mă rugam de tata să-mi facă rochii, îl pîndeam cînd se încuia în cancelarie și deschidea catastifele...

CONSTANTIN: Maria, uită-te la mine, i s-a întimplat ceva?

MARIA: ...Deschidea catastifele și începea să-și facă socotelile. Tremuram toată noaptea de nerăbdare și mă rugam pentru socotelile tatii, să-i iasă bine, și Dumnezeu purta barbă albă și lungă pe vremea aceea și îmi făcea pe plac, ca un bunic îmi făcea pe plac Dumnezeu și tata, a doua zi dimineața...

CONSTANTIN: Femeie, nu mă fierbe în oală seacă! Ce-i cu fiu-meu cel mare?

MARIA: Până acum nu ți-am spus, dar să știi, a doua zi dimineața tata pune femeile să-mi croiască și să-mi coase, ba de la un timp chiar să-mi brodeze și nu-ți ieșeam în cale decît cînd era gata rochia. Trei ani am așteptat pînă să mă ceri și cînd m-ai cerut, anul trecut cînd m-ai cerut în sfîrșit, am început să plîng, să plîng și să strig că nu te vreau. Pînă azi nu ți-am spus, dar acum, că sîntem soț și soție de un an de zile, și uite, ni se naște primul copil...

CONSTANTIN: Maria!

Zgomot de zăvoare. Se deschide ușa, intră Ștefan. E îmbrăcat foarte simplu: cămașă și pantaloni, ca și Constantin. Ușa se închide în urma lui, se aud zăvoarele din nou.

MARIA (lui Constantin, arătîndu-i-l pe Ștefan): Copilul nostru!...

CONSTANTIN (lui Ștefan): De ce ai venit?

ȘTEFAN: Ne-au îngăduit să te vedem.

CONSTANTIN: Doar atît?

MARIA: Copilul nostru. Al doilea băiat. Primul a fost Constantin.

CONSTANTIN (lui Ștefan): De ce nu vine și el?

ȘTEFAN (ezită): Nu mai e nevoie.

CONSTANTIN: Asta-i tot? Pe ea, am răgușit întrebînd-o. Răspunde-mi tu. Unde e Constantin? De ce ai venit fără ceilalți?

STEFAN : Au să vină și ei.
 CONSTANTIN : Pe rînd. După tine, Radu.
 Pe urmă, Matei. De ce pe rînd ?
 ȘTEFAN : Așa e hotărît.
 MARIA : Constantin să nu mai vină... Era cel mai mare și îți semăna.
 CONSTANTIN : Măi băiete, tu trebuie să-mi spui. Ea zicea adineauri că vrea să tăcem. Un timp, să păstrăm tăcere. Nu se obișnuiește decît pentru morți. A murit Constantin ?
 MARIA : Constantin era copilul nostru, cel dinții copil și îți semăna numai ție.
 CONSTANTIN (lui Ștefan) : Trăiește, nu-i așa ? E sănătos. Nu i s-a întîmplat nimic. Nu se poate să i se fi întîmplat. E din cale afară de prudent.
 ȘTEFAN : Da, tată.
 CONSTANTIN : Mai prudent decît mine. Și nu e ușor să mă întrecă cineva în privința asta, recunoști ?
 ȘTEFAN : Da.
 CONSTANTIN : Totuși mie mi s-a întîmplat.
 ȘTEFAN : Lasă, tată.
 CONSTANTIN : Tocmai mie ! O nenorocire vrednică de un zănată fără scaun la cap.
 ȘTEFAN : N-a fost din cauză că n-ai judecat bine. N-ai avut nici o vină.
 CONSTANTIN : El a fost vinovat ! Constantin !
 MARIA (tresare, îl fixează sever. Brusc, a devenit altă femeie) : Iarăși !
 CONSTANTIN : De la el au pornit toate.
 MARIA : N-are rost să cercetăm. N-ai avea nimic de cîștigat, dacă am căuta vinovații.
 CONSTANTIN : De la el, n-am nici o îndoială !... Cînd mă gîndesc că îl lăudam pentru prudența lui !... Adineauri, nu mai de mult, am trîncănit pe chestia asta.
 ȘTEFAN : Pe bună dreptate.
 CONSTANTIN : Mă prind cu oricine că acolo, acasă, i-a umblat gura.
 ȘTEFAN : Nu-mi vine să cred.
 CONSTANTIN : S-a grozăvit, i-a zgîndărit pe toți invidioșii, cu ifosele lui de viitor stăpîn. Pe nchiu-meu, pe vîru-meu...
 ȘTEFAN : Poate. Iartă-l.
 CONSTANTIN : Prea tîrziu !... Ascultă colca. Învață. Învață-i și pe ceilalți, eu n-o să mai am cînd, parcă vîd.
 ȘTEFAN : Tată, nu vrei să discutăm altceva ?
 CONSTANTIN : Nici vorbă ! Băgați-vă bine în cap ! Într-o minăstire, cînd novicele simte preferința starețului pentru sine, să-și țină gura, să umble pe lîngă ziduri. Stareții își cresc urmașii pe ascuns. Prea multe gelozii în jur, ca să lucreze în văzul tuturor.
 MARIA : Noi nu trăiam într-o minăstire.
 CONSTANTIN : Mai rău, într-un palat.
 MARIA : Nici tu nu erai un stareț oarecare. Un stăpîn, asta ai fost mercur.
 CONSTANTIN : Pînă într-o zi, cînd s-a surpat totul, pe nepusă masă. Stîrnise toată

hăita, scumpul meu fiu, era de mirare să nu-mi pierd capul.
 MARIA : Dacă nu scriai scrisoarea, n-am fi pătît nimic.
 CONSTANTIN : Dacă n-o copia unchîu-meu, dacă n-o trimitea încoace.
 MARIA : De ce i-ai arătat-o ?
 CONSTANTIN : N-aveam nici un secret față de el. Nici nu puteam să am, parcă tu nu știi ? Toată grija mea era să nu mi-l fac dușman. Douăzeci și mai bine de ani, de el m-am temut mai mult, pe lumea asta.
 MARIA : De el te-ai folosit, în el ai avut mai mare încredere.
 CONSTANTIN : N-ai de ce te plînge, nu ne-a mers rău în vremea asta. Pînă i-au crescut coarne lui fiu-meu. Puțin îi păsa, cînd îi spuneam să se ferească. Așa cred acum. Atunci, acolo, mi-aș fi tăiat mîna dreaptă că a băgat la cap. „Măi băiete, fii cu ochii în patru, bătrînul e-n stare de orice. Și-a ucis fratele, ca să-i ia domnia”.
 MARIA : Și să ți-o dea ție.
 CONSTANTIN : „Ai grijă, nu-l zgîndări. O viață întreagă i-a plăcut să stea în umbră, să-i împingă pe alții înaintea”.
 MARIA : Pe tine, nu pe oricare altul.
 CONSTANTIN : „Nu te juca, i-a crescut feciorul. Poți să știi ce coace în el de cînd i-a crescut feciorul ? Dacă visează să-l urce pe tron în locul meu ?”
 MARIA : Dacă ? Prin urmare, mai aveai îndoieli. Îl știai iscusit, sforar și cărturar și tot te mai îndoiiai.
 CONSTANTIN : „Ține-ți gura, umblă cu el cum ai umbla cu ouăle. Să nu care cumva să-i treacă prin minte, să prindă măcar o umbră de bănuială că ți-aș pregătit vreo pernă, s-o pun pe scaunul meu pentru tine”. Și dă-i, și zi-i, și dăscălește-l... Și el, plecat, supus, ascultător : „Da, tată, nici o grijă, lasă că... Ai văzut, ieri cînd intram la dumneata, i-am lăsat să treacă înaintea, și pe el și pe fiu-său”. „Așa, fătul meu, așa băiatul tatii !” Și bate-l pe umăr, și strînge-l în brațe, și uite, bătrînul a prins mișcarea ! Uite cum s-a priceput fiu-meu să le încurce pe toate !
 ȘTEFAN : Ești nedrept cu el, prea îi pui multe în circă. Ca și cum Constantin singur ar fi...
 CONSTANTIN (întrerupe) : A aprins fitilul ! A pălăvrăgit, și-a dat aere ! Suficient, cînd știa că sînt pîndit, încolțit pînă și în curtea mea. Ori nu știa, și-atunci e și mai rău. Nu pricepea nimic ! Ce să priceapă el, cu mîntea lui seacă, prin cîte mă fofilam ca să vă aștern vouă, să vă fie moale și cald !
 ȘTEFAN : Tată, nu mai suport, nu-l tăvăli pe Constantin prin...
 CONSTANTIN (taie) : Ba ce l-aș mai tăvăli, ce l-aș mai judeca, să-mi cadă în mină !
 ȘTEFAN : Dumneata nici nu bănuiești, te umpli de păcate.

CONSTANTIN : Eu cu păcatele sau el ?
 Ia ascultă, măi...
 MARIA (energică) : Constantine ! (Scurtă pauză. Se stăpânește.) Ștefan n-o să stea prea mult. Vorbește-i de ale lui.
 ȘTEFAN (parcă chemat la ordine) : Asta voiam să-ți spun și eu. O să vină Radu. Eu o să plec.
 CONSTANTIN : N-ai decît să rămii, de ce să pleci ?
 ȘTEFAN : Așa ne-au poruncit. Cînd vine celălalt frate, cel care se află la dumneata trebuie să iasă.
 CONSTANTIN (gest spre Maria) : Și ea ?
 ȘTEFAN : Rămîne.
 CONSTANTIN : Pînă cînd ?
 ȘTEFAN : Pînă la plecarea lui Matei.
 CONSTANTIN : Curioase porunci. Bineînțeles, tu te grăbești să le ascuți. M-ai scos din sărute ca ascultarea ta, de cînd erai de-o șchioapă.
 MARIA : A fost un copil bun, nu merită asprime pentru asta.
 CONSTANTIN : Bun ! Sărace și sarbede cuvinte îți vin pe limbă, femeie ! Nu cumva cel mai bun din toată familia ? Mai bun decît mine, te pomeniești...
 MARIA : Cred că da. De-abia astăzi pricep.
 CONSTANTIN : Și dacă eu bănuiam mai de mult ? Nu zic că știam, doar că simțeam.
 MARIA : Mie nu mi-ai spus niciodată.
 CONSTANTIN : N-aveam timp de pierdut. N-aveam timp nici să mă gîndesc la el. Doar mă stîrnea ceva, de cite ori îl întîlneam. Nimic nu ne supăra mai mult decît să-l simțim superior pe inferiorul nostru.
 MARIA : Ștefan nu-ți era inferior.
 CONSTANTIN : Fiu ! Moștenitor, prin urmare. Încă unul ! E cea mai primejdioasă vecinătate. Pentru tată, ca și pentru băiatul cel mare. (Lui Ștefan.) Teribil se temea Constantin de tine, știai ?
 ȘTEFAN : Da.
 CONSTANTIN : Nu mai spune ! Și eu care credeam că trăiai printre cărți, cu capul în sac.
 ȘTEFAN : Constantin era prea aproape. Și-un orb ar fi băgat de seamă ce porniri avea împotriva mea.
 MARIA : Nu cred. Voi doi vă înțelegeați.
 ȘTEFAN : Mi-a spus chiar el că mă gelozia.
 MARIA : Cînd ?
 ȘTEFAN : Azi dimineață. Și-a cerut iertare.
 MARIA : Pentru ce ?
 ȘTEFAN : Zicea că pînă de curînd nu putea să mă suferă. Zile în șir. Cîteodată, cu lunile.
 MARIA : Tot nu cred. Tu nu rîvneai nimic. Știa și Constantin, nu numai noi, părinții.
 ȘTEFAN : Din cînd în cînd, uita.
 CONSTANTIN : Și te ura.
 ȘTEFAN : Asta nu.
 CONSTANTIN : Te ura din tot sufletul. Mă moșteneam pe nedrept.
 ȘTEFAN : Era primul născut.

CONSTANTIN : Tu aveai alte merite. Deajuns ca să-și dea seama că era nedrept să mă moștenească.
 ȘTEFAN : Tată, unde vrei să ajungi ?
 CONSTANTIN : Ferește-te de neisprăvii cu muștrări de conștiință, băiete. Din remușcări, li se naște un plod pocit și veninos : ura pentru victima lor.
 ȘTEFAN : Taci, tată.
 CONSTANTIN : Era destul de cinstit ca să recunoască ce mult valorai. Trebuia să devină și suficient de îndrăzneț ca să-ți dozească moartea.
 ȘTEFAN : Tată, taci odată ! Constantin nu mai trăiește.
 CONSTANTIN (o clipă, lovit. Se reculege, reia la fel de agresiv) : Mai departe ! Mai ai ceva de spus !
 MARIA : Nimic, ce să mai aibă ?
 CONSTANTIN : A mărturisit prea ușor. Pe tine nu te-aș fi stîrnit pentru nimic în lume, oricîte blestemății aș fi înșirat. El aștepta ocazia. (Lui Ștefan.) Mai aștepti una, fac prinsoare.
 MARIA : Nici una. (Lui Ștefan.) Ne-am înțeles să nu-i spunem de Constantin.
 ȘTEFAN : Eu am fost de părere de la început că trebuie să afle.
 MARIA : Pînă la urmă, ai făgăduit să taci.
 ȘTEFAN : Acolo, printre cei vii. Aici, totul arată altfel.
 CONSTANTIN : Aici trebuie să vorbești și de mine, nu-i așa ?
 MARIA (lui Ștefan) : Ți-ai călcat cuvîntul. Tocmai tu, care ai trăit propovăduind... Constantine, îți aduci aminte ? Ce timpuri căldute ! Ștefan scria predici foarte cucernice, pline de cugetări înălțătoare și Radu le citea în biserică. Frumoasă impresie făcea Radu și astăzi — vezi tu ? — Ștefan își calcă cuvîntul.
 CONSTANTIN (lui Ștefan) : Ascultă, azi dimineață, înainte de a muri... Constantin, de el vorbesc. Zici că azi dimineață ți-a cerut iertare.
 MARIA : Constantin era fiul nostru. Cel mai mare copil al nostru și îți semăna. Frdmoase timpuri. Constantine ! Ștefan scria, Radu citea predicile în biserică și unchiul uneltea împotriva ta. Pînă azi nu ți-am spus, dar acum pot... pot să-ți povestesc orice... Cum am început să plîng și cum strigam că nu te vreau, după ce te așteptasem înfrigurat an după an. Tu ai venit după trei ani și m-ai cerut tatii. M-ai cerut, și azi... azi s-a născut copilul nostru cel mare.
 CONSTANTIN : Maria !
 MARIA : Ești fericit, Constantine. E un băiat primul nostru copil și tu ești fericit că îți seamănă. O să-l cheme...
 CONSTANTIN : Maria, ce-i cu tine ?
 MARIA : O să-l cheme Constantin, ca pe tine și ca pe unchiul tău și ca pe bunicul tău.
 CONSTANTIN (îi prinde umerii, o zgîlție) : Maria, păstrează-ți cumpătul ! Maria ! Maria !

MARIA (pauză lungă. Îl fixează pe Constantin, privește în jur, își revine treptat. Pe neașteptate, ca mai sus, alargă la ușă, bate cu pumnii) : Dați-mi drumul, de-aici !... Dați-mi drumul !...

CONSTANTIN (ca mai înainte, o cuprinde, o îndepărtează de ușă) : Stăpânește-te.

MARIA (încet, aproape șoptit, mai curind în virtutea unei inerții interioare decît din convingere) : Să-mi dea drumul, să mă lase să ies. Dacă n-ai fi trimis scrisoarea...

ȘTEFAN : Liniștește-te, mamă.

MARIA : Dacă n-o trimitea, poate că nu se întîmpla nimic.

ȘTEFAN : Poate că se întîmpla mai curind.

MARIA : Nu trebuia s-o trimiță, lui nu-i era îngăduit să greșească.

CONSTANTIN (exasperat, totuși fără violență, aproape blind) : Nici n-am greșit, femeie. Mă judeci ca pe Cristos, habar n-ai că dacă n-o scriam, mă mîncau zurbagiii, tineretul, nu stolnicul, vulpea bătrînă.

ȘTEFAN : Tată, nu te aprinde. Și dumneata ai sperat că o să ne mîntuim, nu numai noi.

CONSTANTIN : Mîntuirea, asta a fost nebunia ! Cît timp n-am crezut în minuni dumnezeiești, cît a trebuit să mă descurc cu doi pofticioși, bătrîni cît e dracul de bătrîn, nu v-au umblat fluturii prin cap. Un împărat peste Dunăre, sultanul, și altul peste munți, tocmai la Viena. Fiecare cu poftele lui, știute și răsțiute de noi, din tată în fiu, de la facerea lumii. Unul bătîndu-se ca să ne țină la cheremul lui și altul... Zi-i, că nu-i nici o filozofie. Altul... ? ȘTEFAN : Altul zbătîndu-se ca să ne smulgă pentru sine.

CONSTANTIN : Așa, vezi ? Ne jucam capul la fiecare doi-trei ani, de fiecare dată cînd turbau din nou și se mai luau o dată de pîr. Dar cel puțin știam încotro trăgea fiecare, călcăm pe cărări bătute, nu alergam după cai verzi pe pereți. Aproape că te înduioșezi, cînd te gîndești ce cumsecade erau ăștia doi.

MARIA : Ai greșit cînd a apărut cel nou.

CONSTANTIN : Eu nu. Toată lumea, în afară de mine.

MARIA : Tu hotărâi, tu ai iscălit scrisoarea.

CONSTANTIN : Hotărâm... Au tăbărit toți pe capul meu.

MARIA : Pînă la urmă, i-ai scris. Da sau nu ?

CONSTANTIN : Da, și cum i-a venit la îndemînă, stolnicul a pus mîna, a copiat scrisoarea și a repezit-o galop înapoi. Mai vrei ceva ? Poftim, recunosc, am scris scrisoarea. Cine crezi că a tras cel mai tare de mine ? (Îl arată pe Ștefan). Dumnealui ! Zile în șir nu m-a slăbit, pînă n-am iscălit-o.

ȘTEFAN : Ești nemulțumit de mine, tată...

CONSTANTIN : De toți și de toate. Om înseamnă nemulțumire. Te-ai purtat ca un exaltat, fiule, îți dai seama ?

ȘTEFAN : De la dumneata am învățat să mă port. Te-am avut de model din copilărie.

CONSTANTIN : Eu m-am ferit toată viața să cred prea tare în ceva. Am ținut toată viața să arăt că valoram. Tu, să valorezi cu adevărat. Ești nespus de plicticos, fiule.

ȘTEFAN : Și dumneata, tată, de nerecunoscut.

CONSTANTIN : Maria, n-am apucat să-ți povestesc. N-am avut cînd, și el... Îl cunosc eu, nu scoate o vorbă față de nimeni.

MARIA : Azi a vorbit. Față de tine.

CONSTANTIN : Stai, lasă-mă să-ți spun.

După ce ne-au înhîțat și ne țineau închigi în odăile noastre, înainte de a ne porni înapoi... În seara aceea, ce crezi că s-a întîmplat ? Ștefan a venit la mine. Găsisem un mijloc să evadeze. Se pregătea să-și scape pielea, măcar pe a lui, dacă pentru mine nu mai era nici o speranță de salvare. MARIA (lui Ștefan) : Ai avut prilejul să scapi... Mie nu mi-ai spus.

ȘTEFAN : Lasă, tată, ce rost mai are să ne aducem aminte ?

CONSTANTIN (Mariei) : I-am poruncit să stea pe loc, de teamă să nu-i îndirjească și mai rău împotriva noastră. M-a ascultat, iubitul meu fiu Ștefan. A lăsat pregătirile baltă, nu și-a mai scăpat pielea. (Lui Ștefan) : Spune drept, nu-ți vine să te dai cu capul de pereți ?

ȘTEFAN : Îmi pare rău. Trebuia să fug, să nu țin seama de porunca dumitale.

CONSTANTIN : Așa te vreau, călugărașule ! Faci progrese, regreti că nu te-ai răzvrătit împotriva capului familiei. Prea tirziu ! Ești nespus de caraghios, fiule !

ȘTEFAN : Tată, nu mă sili să-ți răspund !

CONSTANTIN : Ba te rog, pofteste... E o zi deosebită, ne încheiem socotelile, se cade să fim la înălțime. Să nu ne mai ascundem nimic unul față de altul.

ȘTEFAN : O să plec în curînd. Nu mai avem o zi înainte. Cîteva minute, doar.

CONSTANTIN : Minutele iertării, te pomenești.

ȘTEFAN : Ale înțelegerii.

CONSTANTIN : Dă-i drumul, știi ce aștept să înțeleg de la tine.

ȘTEFAN : Aș vrea să înțelegem ce se petrece cu noi.

CONSTANTIN : Și să ne iubim ! Creștinește, cam asta trebuie să fie în capul tău.

ȘTEFAN : Tată, o să plec cu cea mai urîtă imagine a dumitale.

CONSTANTIN : Da, dar știind adevărul. Măcar despre mine. Mare lucru să știi adevărul — ce, te joci ? ...Mă, nătărăule, dacă dorești să înțelegi... Nu ziceai tu așa, că vrei să înțelegi ? Uită-te la mine. Ceva mai înfricoșat, dacă se poate. Crezi că eu nu mă sperii de mine ? În marile încercări, de noi înșine ne speriem, în primul rînd. Ne înfrînim cu noi cei adevărați, cu partea pe care o ascundeam pînă acum atît de bine, că nu

știam noi înșine că există în sinea noastră. Ne întâlnim și ni se face silă. Și lui Constantin îi era silă de el, azi dimineață.

ȘTEFAN : Tată, întreci măsura !

CONSTANTIN : Vrei dovada ? Zici că ți-a cerut iertare.

ȘTEFAN : N-avea de ce.

CONSTANTIN : Asta e părerea ta. Ți-a cerut iertare sau nu ?

ȘTEFAN : Da.

CONSTANTIN : Tocmai în dimineața asta ! Știa că o să moară ?

ȘTEFAN : Știa.

CONSTANTIN : Era bolnav ?

MARIA : Ștefane !

CONSTANTIN : Era bolnav ?

ȘTEFAN : Într-un fel.

CONSTANTIN : Ei haide, în ce fel ?

ȘTEFAN : Îl anunțaseră că e osîndit.

CONSTANTIN (pauză) : Când l-au ucis ?

ȘTEFAN : Adineauri.

CONSTANTIN : Înainte sau după ce a venit ea aici ?

ȘTEFAN : După.

CONSTANTIN (pauză) : Ca să vezi... (Se apropie de Maria.) Te-am cam sîcîit cu întrebările. Constantin în sus, Constantin în jos... N-aveam de unde ști... (Pauză. Maria tace.) De altfel, tu mi-ai pomenit mai întîi de el. Tu sau eu ? Ziceai că n-o să vină să mă vadă. Nu ? Parcă de-aici a pornit tărășenia. Eu am stărui — mi se părea curios să lipsească tocmai Constantin — și tu... (Brusc, întorcîndu-se spre Ștefan.) Vorbești prostii ! De ce să-l ucidă ?

ȘTEFAN : Vor să te pedepsească. Te acuză din nou de trădare.

CONSTANTIN : Mi-au spus că m-au iertat. N-au găsit destule dovezi.

ȘTEFAN : S-au răzgîndit. Nu mai au nevoie de nici o dovadă.

CONSTANTIN : Ei și ? De ce să-l omoare pe Constantin ?

Cortina

PARTEA A DOUA

Același decor. Personajele se află în locurile și în atitudinile în care le-am lăsat la sfîrșitul părții întîi.

Pauză.

CONSTANTIN : Maria, îți aduci aminte ? Ștefan scria predicile și Radu le citea în fața noastră și a curtenilor. (Scurtă pauză.) Le citea în biserică, în fața morților și a viilor. Frumoasă impresie făcea Radu, chit că numai de asta nu-i ardea lui. (Tăcere. Se întoarce spre Ștefan.) E rîndul tău, dacă nu mă înșel. După tine, Radu. După Radu, Matei și, la urmă de tot, eu. (Tăcere lungă. Mariei.) Pe vremea aceea, mă bucuram că Radu semăna cu frații lui, măcar de ochii

ȘTEFAN : Nu numai pe el.

CONSTANTIN : Și pe mine ?

ȘTEFAN : Pe toți.

CONSTANTIN : Pe toți, pe toți !... Ești nebun ! Pe care „toți” ?

ȘTEFAN : Pe noi, băieții, și pe dumneata. (Pauză.) Întîi o să ne omoare pe noi, așa ne-au anunțat. Pe urmă, pe dumneata.

Pauză foarte lungă.

Constantin rămîne o vreme nemișcat. În cele din urmă, se apropie de pat, închide cărțile pe rînd, le strînge vraf și se îndreaptă cu ele spre masă. Le așază lîngă fructieră. Culege merele de pe marginea mesei, le pune — unul cîte unul — în fructieră cu gesturi lente, ca și cum ar oficia.

CONSTANTIN (mereu cu fața la masă) : Scumpă soție, dragi copii, oaspeți prea cinstiți ! Adio banchet ! S-au isprăvit bucatele, ce să-i faci... (Se îndepărtează de masă, se așază. Mariei.) Ia șezi. Șezi lîngă mine, vrei ? (Maria execută.) Începusem să cobor de deasupra și nu-mi...

MARIA (între rupe) : Ar trebui să tăcem.

CONSTANTIN : Începusem să cobor și nu-mi plăcea. Dar știi, de loc, absolut de loc. Gata, nu mai cobor. Sărbătorim ziua cînd plutesc din nou. Privesc de deasupra, încep să mă simt iarăși la larg. Se cunoaște, nu-i așa că se cunoaște ?

MARIA : Un timp, aș vrea să păstrăm tăcere. Un timp cit de scurt.

CONSTANTIN (lui Ștefan) : Ia șezi. Șezi și tu lîngă noi. (Ștefan execută.) Și zi așa... Întîi voi, începînd cu cel mai mare. La urmă eu. (Maria își cuprinde tîmplele. Constantin vrea să continue.)

ȘTEFAN (îi pune mîna pe braț, îl oprește) : Mama ar vrea să tăcem. Cît de puțin.

Se privesc. Constantin renunță. Rămîn toți trei nemișcați, tac.

lumii. Eram destul de smintit pe vremea aceea, ca să mă bucur de toate nimicurile. (Pauză. Din nou lui Ștefan.) Îmi stîrlesc tot neamul, toată partea bărbătească... După tipic...

ȘTEFAN : Așa e obiceiul lor. Pe trădători, așa îi pedepsesc.

Pauză.

MARIA : Mai au și alte obiceiuri.

CONSTANTIN (energic, ridicându-se): Să le fie de bine! Nu mă privește!

MARIA: Mai au obiceiuri, trebuie să vorbim de ele.

CONSTANTIN: Nici nu mă gândesc.

MARIA: Aș fi vrut să te cruț. Să nu-ți spun nimic, să nu ai de ce te frământa în ultimul ceas. Acum, dacă ai ținut morțiș să...

CONSTANTIN (lui Ștefan): Ea ar fi vrut să mă cruțe, cel puțin așa pretinde. Până la urmă, tu ai vorbit. Ca să mă lovești?

ȘTEFAN: Ca să afli.

CONSTANTIN (ironic): Mă socotești bărbat în toată firea... Sînt mîndru de prețuirea ta, fiule... (Scurtă pauză.) Și el?

ȘTEFAN: Cine?

CONSTANTIN: Constantin. El cum mă socotea? O cîrpă, fii sincer!

ȘTEFAN: Dimpotrivă.

CONSTANTIN: Mamă-ti i-a scăpat un cuvînt, mai înainte. Mi-a azvîrlit în obraz că am fost prea slab, în timpul caznelor.

ȘTEFAN (Mariei): E-adevărat? Te-ai gîndit la una ca asta?

CONSTANTIN: Și ea, și Constantin.

ȘTEFAN: Constantin a fost de parca mea. Era sigur că o să înțelegi ce ne așteaptă, oricît am încerca noi să-ți ascundem. Că o să bănuiești, cel puțin.

CONSTANTIN: Și că o să mă cuprindă disperarea, că o să mă dau în spectacol.

ȘTEFAN: Nu, tată, nici vorbă.

CONSTANTIN: A preferat să meargă direct la moarte, decît să mă vadă smulgîndu-mi părul, cerșindu-le îndurarea. Din pricina asta n-a venit.

ȘTEFAN: Nu hotărâ el, dacă să vină sau nu. Cealaltă. Nu i-au îngăduit.

CONSTANTIN: De ce? (Ștefan tace.) Vorbește! De ce?

MARIA: Ca să-ți dai seama că nu glumesc. Să nu mai ai nici o îndoială.

CONSTANTIN: Mai era nevoie?

MARIA: L-au omorît pe Constantin ca să-ți arate limpede că o să fie necruțători. Știi ce așteaptă de la tine.

ȘTEFAN: Ce faci? Adineauri mă muștrai că i-am spus.

MARIA: Degeaba, acum nu mai tac eu. Trebuie să afle și restul.

CONSTANTIN (ride fals): Asta-i bună!... (Ride din nou.) Tu... Așa ești tu... Trîntești din cînd în cînd cîte una, pe neașteptate.

MARIA: De loc. Ai înțeles ce vor. De cînd ai vorbit de tipic și de obiceiuri, ai înțeles.

CONSTANTIN (același rîs. Se întoarce spre Ștefan): Așa e ea, vezi? Te-a prins în clește... aleluia! Nu te mai scapă nici dracul.

MARIA: Ce-o să le răspunzi?

CONSTANTIN (mereu lui Ștefan, pe același ton): Nu mă slăbește, observi? Precis, categoric: „Ce-o să le răspunzi?” (Mariei.) Ești o comoară la casa omului, nevastă. Mai rar femeie cu minte ca a ta. Sistematică, precisă, parcă ai avea un ceasornic în cap.

MARIA: Cînd ai vorbit de tipic, ți-a tremurat glasul. Ai înțeles.

CONSTANTIN: Ți s-a părut, ce era să înțeleg?

MARIA (ezită): Vrei să-ți spun eu?

CONSTANTIN: Răspunzi cu o întrebare. Nu-i simplu de rostit cuvîntul, așa e?

MARIA: Nu-i simplu de loc. N-aveți încotro, un preț trebuie să plătiți. Mai mic decît viața.

CONSTANTIN: E scump, Maria! Scump foc!

MARIA: Ai risipit o viață întreagă. Nu te-ai uitat niciodată la preț. Ai plătit totdeauna cît ți s-a cerut.

CONSTANTIN (exasperat): Bine, măi femeie, dacă ești de părere să accept... Dacă tot ajungi să mă îndemni, de ce i-ai învățat pe băieți să tacă?

MARIA: Ți-am explicat. Ca să nu te frămînți zadarnic. Și tu o să preferi să mori, ca și copiii.

ȘTEFAN: Atunci renunță, mamă.

MARIA: Aș avea remușcări tot restul vieții. Trebuie să fac tot ce-mi stă în putere, ca să-l conving.

ȘTEFAN: II pui să se frămînte în plus. Zici că știi dinainte... Știi că n-o să accepte. Renunță, de ce insiști?

CONSTANTIN: Mai rar copil ca al nostru, Maria. Auzi cu ce... cu ce voluptate pronunță cuvîntul? Renunță! I se umple gura cînd îl rostește. Simți cum și-l rupe din suflet.

ȘTEFAN (ușor iritat): Mi se pare că iar te-am nemulțumit...

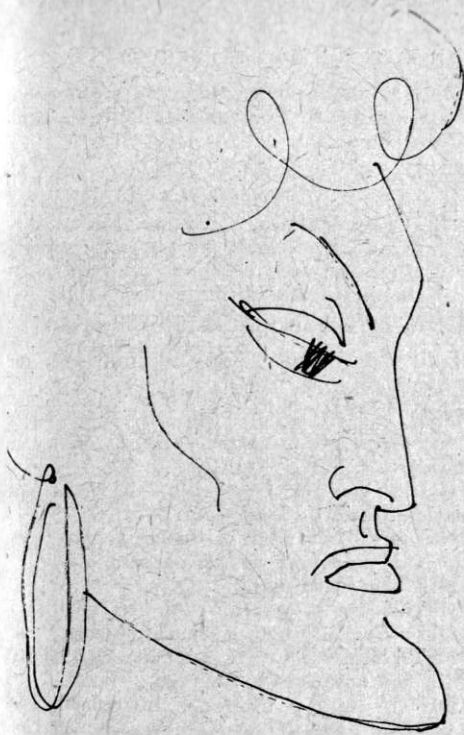
CONSTANTIN (Mariei): I se pare... O singură dată s-a purtat omeneste, de cînd îl știi. În seara cînd voia să-și salveze pielea, după ce și-a dat seama că eu nu mai am nici o șansă.

MARIA: Astăzi s-a ivit una. O s-o folosești?

CONSTANTIN: Astăzi e limpede totul, nu mai pot să susțin că nu știu. Atunci, în seara cînd s-a purtat și el firesc, habar n-aveam că îi era viața în joc. Acuma știu, știu că-i vine rîndul peste cîteva minute. Da' atunci... Atunci eram prevăzător nevoie mare. I-am dat porunci strașnice. Să nu cumva să se miște, să nu-i asmută și mai tare asupra noastră.

MARIA: Acum îi asmuți tu. Ne-au trimis să-ți dăm de înțeles că mai există o scăpare. Cu cît pricepi mai greu, cu atît ne omoară mai mulți copii.

CONSTANTIN: A făcut ce i-am spus, a rămas cu noi, iubitul meu fiu Ștefan. S-a speriat că-și ascultase o clipă inima și simțurile și frica de primejdie și tot ce e mai omenesc în om, și s-a ascuns în graba mare în dosul poruncilor ciugulite din cărți. Asta nu e un om, Maria, e o carte vorbitoare! Astăzi se pregătește de renunțarea ca mare. A citit o mulțime de baliverne despre chestii din astea. Se sacrifică pentru lauda

Olga Tudorache (Maria)

Domnului ! (Lui Ștefan.) Pentru lauda Domnului, așa e că am ghicit ?

ȘTEFAN : De ce strigi ?

CONSTANTIN : Ei, asta e ! Vechea po-veste, mie-mi spui ? Dumnealor au obiceiul... (Marici.) Vorbim de obiceiuri, asta ți-a fost dorința... (Lui Ștefan.) Au obiceiul să-i ierte pe osîndiții creștini, dacă își schimbă legea. Ne-ar ierta și pe noi, cam asta e prețul, asta ar dori maică-ta să primesc. Este ?

ȘTEFAN : Da.

CONSTANTIN : Nu v-au spus nimic lămurit, dar e cu ochi și cu sprâncene. V-au trimis la mine. Atît. V-au trimis să mă anunțați că ne așteaptă cu satirul la ușă.

ȘTEFAN : Da.

CONSTANTIN : Pe măsură ce întîrzii să pricep că nu e totul pierdut, că mi se oferă o șansă, mai omoară cite unul din voi...

ȘTEFAN : Nu e suficient să pricepi dum-neata. Mai trebuie să acceptăm și noi.

CONSTANTIN : Și voi, nici gînd să ac-ceptați ! Copiii altora își împiedică părinții să-și trăiască viața. Ai mei, să-mi tihnească moartea. Mă trag de pulpană, tocmai cînd să mă ridic iarăși deasupra, să privesc îm-păcat, desprins de griji și de patimi. Mă silesc să mă întorc, să le argumentez nebu-nilor că sînt nebuni.

ȘTEFAN : Cît dumneata, tată, nu mult mai nebuni.

CONSTANTIN : Măi băiete, una și cu una fac două. Atunci ai fi evadat. M-ai ascultat și ai rămas. Te-ai sacrificat pentru noi. Da' acum ? Zici că ai ales. Moartea ! În folosul cui ? Îi ajuți pe ceilalți cu ceva ? Dimpotrivă. Și ei au ales la fel. Și Radu și Matei.

ȘTEFAN : Amîndoi.

CONSTANTIN : Minți ! Cel puțin în pri-vința lui Radu. Dacă-mi spuneai că a ales o femeie, mai credeam. Dar moartea ? Haida-de, prea e gogonată minciuna !

ȘTEFAN : Și noi ne-am temut de Radu. Ne-am înșelat. A ales primul.

CONSTANTIN : Tu l-ai convins ! Pînă mai deunăzi, îți citea predicile. Se mulțumea cu atît. Acum i-au crescut pretențiile. Moare pentru Dumnezeu...

ȘTEFAN : Împotriva lui.

CONSTANTIN : Ce-ai zis ?

ȘTEFAN : Împotriva lui Dumnezeu. Ca mine.

CONSTANTIN : Cum vine asta ?

ȘTEFAN : Moartea o să fie ultima noastră nesupunere.

CONSTANTIN : Față de Dumnezeu ?

ȘTEFAN : Am trăit înfruntîndu-l într-una. De data asta, o să-l minim.

CONSTANTIN : Bați cîmpii.

ȘTEFAN : Dumnezeu se naște, trăiește și moare în toate colțurile de lume, după o singură lege : suprema nepăsare față de bine și rău. NOI ne încapățînăm să-l convingem că i-ar ședea mai frumos să viețuiască împotriva lui însuși. Alegînd. De-o parte bi-nele, de partea cealaltă răul.

CONSTANTIN : Bate cîmpii ! Maria, îl auzi ?

ȘTEFAN : Am inventat pînă și religii, doar-doar l-om învăța pe Dumnezeu să deo-sebească binele de rău. Eu unul am trăit stîrnindu-l într-una cu apucături din astea nefirești, cum le zici dumneata. O să mor tot în răspăr, alegînd binele și în moarte.

CONSTANTIN : Adică... Ia stai ! Dacă în-țeleg eu limba ta, noi sîntem mai presus de-cît Dumnezeu. Am învățat să deosebim bi-nele de rău.

ȘTEFAN : Am inventat binele și răul. Știu eu dacă asta ne apază deasupra lui ? Știu doar că nu mai putem trăi fără să despăr-țim toate în două. Poate că de-abia așa dovedim cît sîntem de mărginiți, în compa-rație cu el.

CONSTANTIN : Mărginiți, asta e ! Ia gîn-dește-te, ce se întîmpla dacă te nașteai aici ?

ȘTEFAN : Aici ?

CONSTANTIN : În orașul asta sau în-tr-altul de-al lor. La citeva zeci de poște de locurile noastre. Tot moartea asta ți-o alegeai ?

ȘTEFAN : Nu m-am gîndit.

CONSTANTIN : Ce zici, nu-i așa că pu-teai să te naști de-al lor ?

ȘTEFAN : E absurd tată, nici nu discut. (Se îndepărtează.)

CONSTANTIN : (il urmează) : Păi așa ne-a fost vorba ? Să-mi întorci spatele ? (Se instalează în calea lui.) Dă-i drumul ! Ce se întâmplă dacă te nașteai aici, de-al lor ?

ȘTEFAN : N-aș mai fi fost eu. Altul.

CONSTANTIN : Ca binele. Nici el n-ar mai fi fost același.

ȘTEFAN : Poate.

CONSTANTIN : S-ar fi întors pe dos, ca o mânășă. Răul ar fi devenit bine.

ȘTEFAN : Adevărat.

CONSTANTIN : Și-atunci ?

ȘTEFAN : Atît. Nu mă simt în stare să gîndesc în locul altuia.

CONSTANTIN : Trebuie !... Îți... îți poruncesc, poftim !

ȘTEFAN : (cu un început de zîmbet) : Am făcut progrese, tată, nu uita. Am învățat să mă răzvrătesc împotriva capului familiei.

CONSTANTIN : Maria, tu n-ai nimic de zis ?

MARIA : Am obosit. Am vorbit prea mult.

CONSTANTIN : Cu el ?

MARIA : Cu toți patru.

CONSTANTIN : Cînd ?

MARIA : Azi, toată dimineața.

CONSTANTIN : Mai încearcă.

MARIA : Degeaba, n-o să se răzgîndească.

CONSTANTIN : Încearcă, totuși.

MARIA : Îmi seamănă prea mult. Cînd hotărăște să-și facă rău, merge pînă la capăt. Cred că e mai bine așa.

CONSTANTIN : (surpriză) : Ce vrei să spui ?

MARIA : De-abia acum mă gîndesc. Cred că e mai bine... (Din nou o frază lăsată în suspensie. O sperie propriul ei gînd.)

CONSTANTIN : Maria, ce-ți trece prin minte ?

MARIA (decisă) : E mai bine să plece.

CONSTANTIN (ca mai înainte, ride neșgur. Întorcîndu-se spre Ștefan) : Așa e ea, ți-am spus...

MARIA : Să plecați împreună. Cît mai repede.

CONSTANTIN : Cum adică... Amîndoi ? Și eu, cu Ștefan ?

MARIA : Să nu vă găsească aici. Să mă lăsați singură cu el.

CONSTANTIN : Cu cine ?

MARIA : Să-i vorbesc, să-l conving. Eu aș putea să-l conving.

CONSTANTIN : Pe cine, femeie ?

ȘTEFAN : Pe Radu. Știi cît ține la el.

MARIA : Să-mi rămînă el, dacă voi sînteți hotărîți.

CONSTANTIN : Ți-am spus eu că m-am hotărît ?

MARIA : Adineauri tinjeai după împăcarea dinainte de moarte. Grăbește-te, du-te cu Ștefan, lasă-mă singură cu Radu.

CONSTANTIN : Femeie, pierdem vremea. (Îl arată pe Ștefan.) Deschide-i capul, întoarce-l din drum, lasă prostiile !

MARIA : Voi doi v-ați potrivit întotdeauna. Plecați împreună, Constantine. Repede, pînă nu vine Radu.

Zgomot de zăvoare. Se deschide ușa, în prag apare Radu. Același costum simplu, ca Ștefan și Constantin, ceva mai în dezordine, poate chiar mai murdar. În spatele lui, ușa rămîne larg deschisă. Se vede coridorul, luminat slab de un felinar.

MARIA (il fixează pe Radu) : Prea tîrziu...

Radu face cîțiva pași în încăpere, se oprește.

MARIA (se întoarce) : Nu, de ce ? Nu e de loc tîrziu. Constantine, pleacă, du-te cu Ștefan.

RADU (îi privește scurt, pe rînd, cîntărește situația. Mariei) : I-ai spus ?

CONSTANTIN : Aud că tu ai hotărît primul. I-ai îndemnat să se omoare.

RADU : De unde știi ?

ȘTEFAN : De la mine.

RADU : Gură de petece, ca de obicei...

CONSTANTIN : Ce ți s-a năzărit tocmai ție, să iei hotărîrea ?

RADU (il arată pe Ștefan) : Întreabă-l, văd că nu ți-a povestit tot. Trebuia să mă aștept. O viață întreagă a făcut lucrurile pe jumătate.

MARIA : În schimb, taică-său ducea totul la bun sfîrșit. (Lui Constantin.) Nu te-ai lăsat pînă nu ai umplut curtea de grămădici și de dascăli. Forfoteau prin palat călugării savanți și retorii cu limba sucită. Uite rezultatul. Ștefan a ajuns să-l convingă pe Radu, pînă și pe Radu, că negrul e alb, că binele e în moarte, nu în viață.

CONSTANTIN : Invers. Așa susține el. Radu a ales primul.

MARIA : Era de așteptat. Un fel de saltimbanci, cîrturarii tăi. Își cîștigau pîinea și faima strîmbînd cuvintele și gîndurile, punîndu-le să umble cu capul în jos, cum le punea Ștefan adineauri. Așa a ajuns și Radu să-l convingă pe Ștefan. Tot invers. Toate se petrec pe dos. Acum nu-ți mai vine să rizi ?

CONSTANTIN : Mă așteptam la orice de la Radu, numai la asta nu.

MARIA : Ce-ți spun eu ? Să mori de rîs, nu alta. Încearcă să-l îndoi și pe el, îl muștruluia, să prîndă și el riia cîrturărească. Poftim, a prins-o, culegi ce-ai semănat.

CONSTANTIN : Nu cred. E altceva la mijloc.

MARIA (exasperare crescîndă. Un zîmbet straniu îi apare pe buze) : Îl cam muștruluia, Constantine, pe copilul nostru, recunoști ? Ștefan scria predicile și Radu le citea în biserică. Îl muștruluia zdravăn pe Radu, înainte să mergem la biserică, ți-aduci aminte ?

ȘTEFAN (se apropie de ea) : Mamă, eu trebuie să plec.

CONSTANTIN : Mai bine să pleci, decît să-mi lămurești ce-i cu dumnealui... (Îl ara-

Constantin Codrescu (Constantin)

tă pe Radu.) Bună socoteală, n-am ce zice. MARIA: Il copleșeai cu amenințările și cu făgăduielile, pe urmă eu, cu mingiile și cu alt rind de făgăduieli, de teamă să nu scoată limba la lume, în loc să citească predica.

ȘTEFAN: Mamă, îmbrățișează-mă.

CONSTANTIN: Mai e pînă atunci. E ceva în neregulă cu Radu, sînt sigur că știi și tu.

ȘTEFAN: Uită-te la mine, mamă, întoarce-te. Nu vrei să ne luăm rămas bun?

MARIA (zimbet din ce în ce mai larg, ca și cum amintirile ar face-o nespus de fericită): Se prefăcea de minune copilul nostru, avea un aer smerit și cucernic, se prefăcea ca nimeni altul, cît timp citea. Termina de citit, termina cu bine și, cît ai clipi, roiau în jurul lui toate fețele simandicoase, îl copleșeau cu firitiselile, și el...

CONSTANTIN (lui Radu): Ce s-a întîmplat cu tine, de unde ideile astea în capul tău?

MARIA: Jurai că el transpira de emoție și de modestie, copleșit de laude, dar în realitate își mușca buzele, să nu-l pufnească risul. Numai Ștefan ședea într-un colț, ne-băgat în seamă, cu toate că meritul...

CONSTANTIN: Așa e, meritul al lui era. Maria, pentru Dumnezeu oprește-te!

MARIA: Crezi că ai vreun motiv să treci peste meritele lui Ștefan? A nu, nici vorbă să treci. În sineca ta, erai din cale afară de mulțumit de el, uneori îl mai și laudai. Cam din virful limbii, e-adevărat, dar tot te osteneai cu două-trei vorbe acolo.

ȘTEFAN: Mamă, nu vrei să-ți iei rămas bun de la mine?

MARIA: Du-te cu Ștefan, Constantine. Voi doi vă potriviți. Plecați amîndoi.

Ștefan pornește spre ieșire.

CONSTANTIN (în calea lui): Mai stai. Dintre toți, la tine am ținut cel mai mult.

Pauză.

ȘTEFAN: De ce mi-o spui așa de tîrziu?
CONSTANTIN (ridică din umeri stîngaci, încearcă să zîmbească): Zgîrcit la vorbă, ce vrei...

Ștefan îl privește tăcut, pornește spre ieșire.

CONSTANTIN (îi apucă brațul, îl oprește): N-are rost, mai gîndește-te.

ȘTEFAN (se îndepărtează, se oprește în prag): Tată...

CONSTANTIN: Da?

ȘTEFAN (un fel de zimbet): Mare zăpăcit mai e și Radu... Adu-mi aminte să-ți povestesc ceva despre el. O să te ții cu mîinile de burtă de ris. (Iese.)

Se închide ușa în urma lui. Zgomot de zăvoare.

CONSTANTIN (pauză, apoi — agresiv — se năpustește asupra lui Radu): Ce să-mi povestească? Știu tot, sînt în al nouălea cer, de fericire! Disprețuiești viața și tu.

RADU: Ei bravo, ai și înțeles...

CONSTANTIN: Cum să nu! Într-o vreme, eram îngrijorat. Eram convins că n-o să se aleagă nimic de capul tău. Brînză bună, în burduf de ciine. Norocul meu cu ziua de azi! M-am liniștit. Ai optat pentru eroism.

RADU: Mai mare rușinea, nu ți se pare?

CONSTANTIN: Dimpotrivă... Toți ochii așintiți asupra fiului meu. Toate aplauzele, pentru el. Toate speranțele... (Se întrerupe.) Speranțele am zis? Ce speranțe, ce-mi veni?

RADU: Las-o încurcată. Nimeni nu și-a pus vreodată speranțele în mine.

CONSTANTIN: Cel mult jupinițele. Și crîșmarii! Cîte butoaie ai băgat în burtă pînă acum, ai idee?

RADU: Aș!... Multe, în tot cazul.

CONSTANTIN: Și așternuturile? În cîte așternuturi străine te-ai tăvălit?

RADU: Cine mai ține socoteli din astea, în ziua de azi?

CONSTANTIN: Nimeni. Trăim pentru fapte mărețe. La dracu năravurile vechi, paharele, muierile! Ne jertfim viața! Nu prea știm noi în ce scop, dar nici nu ne spargem capul să aflăm. E-he! Lucru mare o căpățînă de erou! Important e să pice cît mai tînără. Treaba negustorilor de imnuri să tălmăcească de ce.

RADU: Bună, zău că-i bună! Aici mi-ai plăcut, crede-mă.

CONSTANTIN (brusc, sever): Ce urmărești?

RADU: Păi nu vezi? Să-ți răspund cu aceeași monedă.

CONSTANTIN: Tertipur! Ce urmărești cu toată comedia asta?

RADU: Să devin erou, nu zici dumneata?

CONSTANTIN: Să moară și Ștefan! Constantin nu era de ajuns, mai trebuia să-l lichidezi și pe Ștefan!

RADU: Eu?

CONSTANTIN: L-ai îndemnat! I-ai argumentat că e nedemn să-și salveze viața, L-ai îndemnat să se sinucidă!

RADU: De unde știi, ai fost de față?

CONSTANTIN: Ți-ai descoperit dintr-o dată vocația asta, vocația sacrificiului. L-ai încurajat, i-ai făgăduit că o să-l urmezi. Aproape că l-ai asasinat.

RADU: Eram sigur că o să prinzi mișcarea. Tirziu, nu mai ai ce-mi face.

CONSTANTIN: De-abia acum îți înțeleg jocul. Măgar bătrîn ce sînt! Dacă înțelegem la timp, îi deschideam ochii, îi salvam viața.

RADU: Ei, poftim, uite din ce-am scăpat...

CONSTANTIN: Te și vezi călare pe situație. De frații mai mari te-ai descotorosit, acum ești sigur că o să mă moștenești.

RADU: Jucător de clasă, nu mi-am pierdut nopțile aiurea, cu toți măsluitorii din București. O să câștig și eu o dată. Mult!

CONSTANTIN: O să mori! O să te-apus de ceafă, o să te-mping cu mina mea!

MARIA (duce un deget la buze, zîmbind, șoptește): Ssst!... Tăceți, uitați-vă! (Arată spre ușă, ca un copil încântat de descoperirea lui.) Uitați-vă, vedeți?

CONSTANTIN (privește scurt, se întoarce către ea): Nu. Ce anume?

MARIA (zîmbet și mai larg, parcă savurînd privilegiul): Uitați-vă! Ștefan... Uitați-vă și voi, nu-i așa că vedeți?

CONSTANTIN: Ți se pare. A plecat.

MARIA (se minunează toată): Ai dreptate, adineauri era cu noi și uite, acum... Ia uite, frate! Din trupul lui! Ca dintr-o cișmea!

CONSTANTIN (se apropie de ea): Nu te mai uita... (Ii întoarce capul spre el.) Gata, nu ne mai uităm, da?

MARIA (se amuză, ca de întrebarea unui puști): Radu?... Păi nu ți-am spus?... Bau-u!... Nu e Radu-u... S-a ascuns.

CONSTANTIN: Foarte bine a făcut. (O conduce pînă la pat.) Stai aici.

MARIA (docilă, se așază, privește mereu spre ușă. Mirare): Da, dar mai încolo... Alături, din alt trup. (Încîntarea îi sporțește.) Vezi, Constantine? Din al tău! Tot așa, ca dintr-o cișmea.

CONSTANTIN: Liniștește-te. (Lui Radu.) Dă-mi o mîină de ajutor.

MARIA (îl arată pe Radu, fericită): Din al lui, zici? Al lui nu e nicăieri... (Se ridică, arată spre ușă.) Vedeți? Ștefan și lingă el, tu. (Suride, îmbîindu-l; poate chiar mai mult, încercînd să-l seducă.) Du-te, Constantine, vrei?

RADU: Nu-ți face sînge rău, nu pleacă nicăieri.

MARIA (aproape dansînd): Ba da, ba da, știu eu ce spun. Desculț și numai în cămașă — e osîndit, doar... (Piruetă.) Pentru o crimă!

RADU: N-o să se miște de-aici, îți dau în scris.

MARIA: Ce copil ești! Tu nu vezi? (Arată.) Înălțimea sa împăratul împăraților, însăși înălțimea sa îl așteaptă. Tolănit în chioșc, mestecînd portocale. Se plictisește, nu-i frumos să-l lăsăm să se plictisească, nu e bine. Dacă se supără și pe tine? Nu-l vede decît pe Ștefan, apropiîndu-se de harap. Faceți ceva, să nu se supere înălțimea sa. Am auzit că-i plac portocalele.

RADU: Toată Europa a auzit. Ori nu, te pomenesci că nici atît n-a auzit, baba asta surdă. Din surzenie o să i se tragă pieirea. **MARIA:** Portocalele sînt bune, dulci, se tolesc în gură. Și mie îmi plac. Ce gît curat și alb are Ștefan!

RADU: Nu te mai uita. Trimite-l pe tata după el, ai avut o idee formidabilă, adineauri.

CONSTANTIN: Mai întîi, tu. Pe urmă, oi vedea ce fac și eu.

RADU: Cum așa, încă nu știi? O să accepți condiția.

CONSTANTIN: Citești în stele, mi se pare mie.

RADU: Ihm... O să te-ntorci frumușel acasă, poate chiar în palatul dimitale cu trei etaje, cu băi de marmură și cu scări largi, să urci călare pe ele.

MARIA: O, ce bine! Constantine, nu minți? O să-mi rămîi și tu! Ce bine că nu minți!

RADU: Îți faci iluzii, mamă. Se poate să nu mintă? Nimic din tot ce-a spus, de cînd s-a născut, n-a fost adevărat.

CONSTANTIN: Fugi de-acolo! Chiar nimic?

RADU: Nici numele, măcar. De fiecare dată cînd ți-l rosteai, spuneai o minciună. N-ai fost nicicînd nici Basarab, nici Brîncovan, nici Cantacuzin. N-ai fost nimic din... din tot ce ți-a plăcut să zici că ești.

CONSTANTIN: Tu însă, da. Exact ce arătai. Rușinea familiei.

RADU: A mea. Feciorul dimitale... Mai mare rușinea!

CONSTANTIN: Ascultați, oameni buni, ascultați și vă cruciți! Acasă tăcea, o dată nu m-a învrednicit cu dragălașenii din astea. (Lui Radu.) Din delicatețe, probabil.

RADU: Din scribă. Și din resemnare.

CONSTANTIN: Bietul băiat! Ai suferit cumplit, de pe urma numelui meu...

RADU: De pe urma neputinței mele.

CONSTANTIN: Acum ți-a venit apa la moară...

RADU: Ce-aș mai da! Nici o ieșire, nici de data asta.

CONSTANTIN: Din temniță? Te descurci tu, n-am nici o grijă.

RADU: Din minciună, din prefăcătorie, din lașitatea cu zorzoane în care ne-ai bălăcit pe toți.

CONSTANTIN: A, despre asta era vorba. Eh, o ieșire tot ai găsit, cel puțin acasă. Două. Trei! Vin, zaruri, curve...

RADU: Și otravă.

CONSTANTIN: Pe-asta o uitasem.

RADU : Eu credeam că nici n-ai știut-o vreodată. Eu prea dădeai semne.

CONSTANTIN : Scuză-mă, aveam pe cap niște mărunțisuri. Un război, să nu te gîndești la vreo fustă. Mă țineam de el, în loc să mă ocup de întîmplările importante.

RADU : N-a fost o întîmplare.

CONSTANTIN : Doar n-o să zici că ai băut dinadins...

RADU : Ca să nu-ți torn dumitale în pahar.

CONSTANTIN : Așa, îngeraș, așa mai venim de-acasă !... Prin urmare, ai fi avut chef să mă otrăvești.

RADU : Mi-a tremurat mina. Un neghiob !

CONSTANTIN : Dragostea, bat-o s-o bată ! Ți-ai căzuse cu tronc vreo desculță, știai că n-o să te las s-o iei.

RADU : Ura, nu dragostea. Te uram aproape la fel de puternic ca astăzi.

CONSTANTIN : Nu mă-nebuni ! Parcă văd că nu era mahalagioaică. Vreo fandosită, din cine știe ce neam scăpătat. Obraz ales ! Aveai pentru cine mă otrăvi.

RADU : Fleacuri ! Două parale nu dau pe-un fund de muiere.

CONSTANTIN : Mda, nu-i asta explicația. Atunci ?

RADU : S-a pierdut ceva, din cauza dumitale.

CONSTANTIN : Ceva important, altfel nu ajungeai la otravă. Vreun joc de barbut ? **RADU** : O nimica toată. Mărunțisurile, de care vorbeai adineauri.

CONSTANTIN (stupoare. Încearcă să ridă) : Ei, nu !... (Pauză scurtă.) Vrei să zici că... (Hohot de ris.) Te-ai otrăvit pentru că... Tu ! Ei nu, că ai haz !

RADU : Așa e ? Unde mai pui că nici nu era războiul nostru. Obrazul, da. Dar parcă mai țineai socoteală ! Ți-l pierdusei de-atîtea

ori înainte. Erai învățat. (Își schimbă atitudinea : acuzator, disprețuitor.) I-ai promis țarului ceva.

CONSTANTIN : Mi se pare mică că i-am promis...

RADU : „Că să vezi, Sire, că nu mai pot de bucurie de cînd ai răsărit lîngă noi... Să n-ai nici o grijă, iau asupra mea tot ce dorești, numai bate-i pe turci. Zvîntă-i, Sire, scapă-ne de păgîni, că ne-am săturat de ei ca de mere acre“.

CONSTANTIN : „Bravo, Constantine, frațele meu întru Cristos, asta mai zic și eu ajutor. Ține, ia trei sute de pungi și vezi, să-mi ajungă carele la timp, frate Constantine, că altfel feștelesc iacua“.

RADU : Păi dar... Cam așa v-ați înțeles. În scris, dacă nu mă înșel.

CONSTANTIN : Nu te înșeli, asta e nenorocirea.

RADU : Alta ! Nenorocirea cea mai mare ! Ai fost prea mare meșter la înșelat.

CONSTANTIN : Nu zău !...

RADU : V-ați înțeles omenește și, tocmai bine, nu i-ai mai trimis nimic.

CONSTANTIN : Și sutele de pungi ? Pe toate pînă la sfaș, că doar nu era să-i opresc aurul, de vreme ce nu i-am dat marfa. Sutele de pungi înapoi, și o vorbă — atît i-am trimis. Altă dată să facă bine să nu-mi mai ademenească oamenii. În Țara Românească, eu poruncesc.

RADU : N-a ademenit pe nimeni. Toma a trecut în tabăra lor din cauza dumitale.

CONSTANTIN : Toma necredinciosul ! Cu fruntea armatei mele ! De ce, mă rog, îl prigoneam ?

RADU : Șovăiai. Dădeai din colț în colț, în loc să te așezi hotărît unde trebuia.

CONSTANTIN : Unde trebuia eram. Lîngă voi. Și dacă spătarul ar fi rămas și el lîngă mine, dacă n-ar fi trecut cu oaste cu tot de partea cealaltă, turcii n-ar fi intrat la bănuială. Oricîte scrisori de-ale mele le-ar fi arătat stolnicul.

MARIA : Stolnicul și spătarul... Spătarul și stolnicul... Stolnicul trăiește. Și spătarul trăiește. Numai în neamul nostru mor toți. Bunicii, tații, bărbaii, băieții...

CONSTANTIN : Ei da, dar cu folos !... Ia gîndește-te. Mi se părea că știu să mă cocoț fără să amețesc. Mă laudam că mi-am măsurat bine înălțimea și că m-am cățărat pînă în virful meu. Fleacuri ! De-acum încolo, să vezi ! Mă-mping băieții și mai sus. Și nu așa, cu o șchioapă, cu două. Cu încă patru stături de om ! Cu înălțimile lor, de gîligani tineri, puse una peste alta. Ca și cum, stînd fiecare în picioare, pe creștetul celuilalt, s-ar cocoța cu toții pe umerii mei și am face împreună un fel de turn. De cînd umblu eu după chilipirul ăsta ! Să mă vezi fudulindu-mă acolo în virful meu cel nou... Cît un copac de mare, atîta m-aș face ! E-he, și încă ce copac ! Nu zău, Maria,

ascultă-mă. uită-te la mine. Vezi cum aş umbră pământul, pină hăt-departe, în jur? Zi că nu-i așa! Zi. că ar mai crește ceva, în aștia umbră. Nimic! Nici un puiet măcar, din sămînța mea. S-ar stinge. toată stirpea, cît ai clipi!...

MARIA: Nu, fiindcă noi... Noi o să mai avem băieți, n-ai aflat? Așa e, n-aveai cum... Încă doi băieți o să mai avem. Pe Radu și pe Matei.

CONSTANTIN: Radu e aici. Îl vezi? El e Radu. Cel mai înverșunat împotriva urmașilor mei. Cel mai pornit din toți patru.

MARIA: Patru băieți și șapte fete, unsprezece copii, Constantine, de unde știu toate astea? Parcă mi-aș citi viitorul dintr-o carte. De-abia m-am măritat, sînt nevastă tinărară și cam necoaptă și tare proastă, dar tu îmi ești bărbat...

CONSTANTIN (între rupe): Ascultă, Maria, vreau să-ți spun ceva.

MARIA (reia): ...Bărbatul meu atoeștiutor ca bunul Dumnezeu. Stau lîngă tine, și uite, uite Constantine, m-am deprins și eu să știu. Citesc viitorul, citesc eu care n-am învățat nici o buche, dar tu ești lîngă mine, e de ajuns să fi aproape de tine, ca să le înțeleg pe toate și să mă bucur de toate.

CONSTANTIN: Să te bucuri... Mai ales de bucurie e vorba. Ascultă, Maria. Ne plîngem bunicii. Așa sîntem noi învățați, să plîngem pentru ce-a fost. Ne plîngem și feciorii, plîngem pentru ce este. Dar pentru ce-o să fie? Nimeni nu varsă lacrimi pentru cei care vin. Cu atît mai puțin pentru ceilalți, care ar fi trebuit să vină. Cine o să plîngă mine, fiindcă băieții mei n-o să ajungă bunici? Pentru că, nu-i așa?... Dacă ar fi să meargă la moarte cu mine, i-am înmormînta împreună cu noi pe toți strănepoții, cîți ar fi putut să se nască. Maria, m-auzi? S-ar duce buhul de isprava noastră! Și noi... Ascultă-mă! Maria, m-ascultî?... Noi ne-am umfla în pene, acolo unde am fi. Mă și văd acolo, înconjurat de tînci, de zeci, de sute de plozi. Le-aș povesti ce mindri se cuvine să fie și ei. Ei care au murit odată cu noi, înainte de a se naște. Auzi tu ce-ți spun? Maria, m-ascultî?

MARIA (îl privește o clipă. Se uită în jur. Alt ton): Să-mi dea drumul. Să mă lase să plec. Spune-le.

CONSTANTIN: Mai stai. Încearcă să mă urmărești. Depinde de noi dacă o să trăim sau nu, e-adevărât?

MARIA: Noi nu vrem să trăim. Noi gustăm împăcarea dinainte de moarte. Ai și uitat, Constantine?

CONSTANTIN: De mult. Era prea simplu, prea la îndemîna oricui, să mor împăcat. M-a tras viața înapoi și mă sucește, mă-ntoarce pe-o parte și pe alta, afurisita. Uite-așa mă întoarce. Cînd cu fața la ea, cînd cu fața la moarte. Care din două e mai puțin de speriat?

MARIA: M-a chemat la el în cancelarie. În ziua cînd ai venit tu și m-ai cerut, tata m-a chemat în cancelarie.

CONSTANTIN: Viața, așa e? S-ar zice că trebuie să trăim. Zi după mine, Maria. Dacă vrem să trăim...

MARIA: Avea să-mi spună ceva însemnat, altfel nu mă chema acolo.

CONSTANTIN: Maria, reculege-te, zi după mine. Dacă vrem să trăim, nu moare nici unul din noi.

MARIA: Nu moare... Nici unul nu moare...

CONSTANTIN: Totul e să vrem. Să vrea cei tineri, mai întii.

MARIA: Mai întii cei tineri... Să vrea și el, dacă tu m-ai cerut.

CONSTANTIN: Totul e să-i întoarcem spațele morții; să înțelegem ce preț are tinerețea.

MARIA: Ce preț are tinerețea...

CONSTANTIN: Păcat că tocmai asta e mai greu de înțeles, la douăzeci de ani.

Cu un gest neașteptat, iute și sigur, Radu scoate un pumnal.

MARIA (tipăt mic, de groază. Se trage înapoi.)

RADU (face un pas spre Constantin. Tine vîrful pumnalului îndreptat înainte, amenințător): Îmi torni la palavre, pe ocolite... Vorbeam direct unul cu altul, n-aveam nevoie de intermediari.

CONSTANTIN: Vorbeam? Mi s-a părut că ne sfîrtecăm.

RADU: Muiește, din cuvinte...

CONSTANTIN: Aha! Mai bine din cuțite.

RADU: Bărbătește.

CONSTANTIN: Tilhărește. Tu înarmat și eu cu pieptul gol.

RADU: Așa se-mparte dreptatea. Ce dracu, ți-ai și uitat meseria?

CONSTANTIN: Se poate?... Numai că, de!... Așteptam dreptatea lor. (Arată spre ușă.)

MARIA (lîngă masă, zîbind, rostogolește un măr, îl lasă să cadă de pe masă): Buf!...

Capul lui Constantin...

RADU (strigăt puternic, întorcîndu-se brusc): Nu, mamă, nu! N-ai înțeles? Îl doare, chipurile, de soarta mea, a nepoților și a strănepoților mei. Îmi dă sfaturi, prin dumneata. Nu mă mai învinuiește că mi-am trimis frații la moarte.

MARIA (același joc, cu al doilea măr): Buf!... Capul lui Ștefan.

RADU: L-a cuprins mila, subit. Mă sfătuiește să-mi prețuiesc tinerețea. De dragul meu? De dragul lui! Ca să-i ofer un pretext, să-și scape capul și să-mi pierd cîntea. Să mor din nou, după aceea, în fiecare zi. De silă! Aici, în străini, cum am murit de zeci de ori acasă.

CONSTANTIN: Nu mai ai nici un haz. Începi să discuți și tu prin alții.

RADU (deconcertat, vrea să salveze aparențele reluînd tonul lejer de mai înainte):

Așa e, ce-o mai fi și asta? De când sint, nu i-am înghițit pe imitatori.

CONSTANTIN: Nu e imitație, simplă imitație. Altceva, mai pe măsura ta. Sovăială.

RADU (reia înaintarea. Tine cuțitul și mai ostentativ îndreptat spre Constantin): Ce faci, mergi cu mine sau te trimit înainte?

CONSTANTIN: Aruncă pumnalul, n-o să ai curaj.

RADU (din ce în ce mai nesigur): Nu scap eu pleasca asta, prea a picat la țanc.

CONSTANTIN: Aruncă-l! N-ai fost în stare să mă otrăvești, n-o să fii în stare nici să mă înjunghii. (Hotărît, din doi pași e foarte aproape de Radu, piept în piept cu el. Îl privește fix.) Dă-mi pumnalul. (Îl ia, se îndepărtează, îl aruncă pe pat.)

Pauză.

RADU (deodată): Pedepsește-mă, mamă! N-am putut nici de data asta.

CONSTANTIN: Sint două feluri de lepre pe lume. Găinarii și ucigașii. Dinspre partea ta, nici o grijă. N-o să apuci să treci în clasa a doua. Nu te țin curelele.

RADU (aproape cerșind o asigurare): O să plec după Ștefan. Să nu ne faci de ris, să vii și dumneata. (Constantin tace.) Să vii neapărat, să nu te așteptăm degeaba.

CONSTANTIN: Mă, tu chiar crezi ce mi-ai înșirat adineauri?

RADU: Să vii, tată.

CONSTANTIN: Bagă de seamă, și credincioșii se-mpart în două. Babele plîng păcatele omenirii, fanaticii le spală în singe. Să nu te trezești spălîndu-le în singele tău...

Zgomot de zăvoare. Se deschide ușa, se vede coridorul gol.

RADU (scurtă privire spre ușa. După o ezitare): Nu-mi făgăduiți nimic? Ce să-i spun lui Ștefan din partea dumitale?

MARIA: Să te întorci curînd. Să nu lipsești cu săptămîna, cum ai tu obiceiul. Să vii direct la mine, oricît de tîrziu. Nu te mai cert, îți promit.

RADU (lui Constantin): Ștefan a zis că are să-ți povestească ceva, dincolo.

CONSTANTIN: Mi-ai povestit tu, nu mai am ce să aflu.

RADU: El n-are de unde ști. Te-așteaptă, să nu întîrzi. (Constantin nu răspunde.)

Tată, crezi în Dumnezeu? (Nici un răspuns.) Dar în viața viitoare? În asta crezi! (Pauză.) Măcar pe jumătate. Ți-ai luat măsuri de prevedere. De cînd te-am pomenit, clădești la minăstiri și la biserici. Dacă e adevărat că viața începe după moarte? Mai știi?... (Constantin tace.) Să vii după noi, tată, te așteptăm.

Întră Matei, îmbrăcat la fel de simplu ca ceilalți doi. Ușa se închide în urma lui.

RADU (aleargă, bate puternic): Hei, m-ați uitat aici. Deschideți!

MARIA: Pentru tine, nu. Tu nu te mai desparți de mine.

RADU (bate și mai tare): Deschideți, dobitocilor, am rămas înăuntru.

Matei e foarte tînăr — aproape un copil — și foarte emoționat. A inspectat din ochi încăperea, s-a apropiat de Constantin. O clipă, încearcă să-și păstreze cumpătul, apoi emoția îl copleșește. Îl îmbrățișează pe Constantin.

CONSTANTIN (îl strînge la piept, îl bate ușor pe spate): Ei, ei, ia uite la el... (Îl îndepărtează.) Ia să te văd... Ai mai crescut...

RADU (cu un gest hotărît, aproape brutal, îl întoarce pe Matei către el): De ce au închis ușa, nu mă așteaptă să ies?

MATEI: O să plecăm împreună. Mi-au spus adineauri.

Tăcere.

RADU (se îndepărtează, se oprește. Cu spațele la Matei, ca și cum s-ar teme de ce-o să audă): Și-au schimbat... Și-au schimbat planurile?

MATEI: Nu știu. Cred că așa se gîndiseră de la început.

RADU: Vrei să spui că... (Pauză. Așteaptă să audă cuvîntul lui Matei.)

MATEI: Ne-au mințit.

RADU (se apropie de Matei, palid, amenințător, rostind sacadat, pe fiecare pas, cite o frîntură de frază): Vrei să spui că... ne-au mințit... cînd?

MATEI: Cînd ne-au anunțat că o să ne omoare pe rînd.

RADU (același joc): Cînd ne-au anunțat... că o să ne omoare!

MATEI: N-au omorît pe nimeni.

RADU (izbucnește): Nu umbra cu prostii! Pe Constantin, pe Ștefan!

MATEI: Trăiesc amîndoi. M-am desparțit de ei chiar acum.

RADU (îl prinde de guler, îl zgîlție): Mie să nu-mi vinzi gogoși, auzi tu?

CONSTANTIN: Sînge, asta să-i dai lui. I-ai stricat tot cheful. Cum îndrăznești să-i aduci vestea că-i trăiesc amîndoi frații?...

MATEI (emoție crescîndă. N-a priceput sensul cuvintelor lui Constantin): I-am văzut, tată, jur! Am stat de vorbă cu ei.

RADU: Unde?

MATEI: Adineauri, într-o odaie de alături. M-au...

RADU (mici gîlglieli guturale. Pufnește de două-trei ori în ris, se stăpînește): Mă!...

Mă, tu... Tu nu știi ce vorbești...

MATEI: Au dat buzna peste mine, după ce te-au ridicat pe tine. M-au luat pe sus și m-au vîrît într-o odaie, alături. Era și Constantin, acolo. L-au adus și pe Ștefan.

Mi-au spus că...

RADU (hohot nefiresc. Veselie violentă. Vi-brează din tot trupul, de încordare): Mamă,

n-o să murim, n-o să moară nimeni! Zi după mine, mamă.

MARIA (rîde. Hohotele ei se amestecă, pînă la indicația de mai jos, cu ale lui Radu): N-o să moară! Nimeni n-o să moară!

RADU (o îmbrățișează rîzînd, ca și cum ar fi în culmea fericirii): O să accepte condiția! Toți o s-o accepte!

MARIA: Toți! Toți o să trăiască!

RADU: Unii au și acceptat-o. Doi, nu unul singur!

MARIA: Doi au acceptat-o.

RADU: Ceilalți urmează. (Se așază în genunchi.) O să se tirească în patru labe. (Își împreună minile, mimează rîzînd atitudinea supremei umilințe.) O să ceară îndurare.

MARIA (în genunchi, rîzînd, fața în față cu el — același joc): O să se tirească!... Îndurare!... Îndurare!...

RADU (înaintează în genunchi spre Maria, rîzînd într-una): Fie-vă milă, îndurați-vă de noi!

MARIA (același joc): Îndurare!... Îndurare!...

MATEI: Mamă!

MARIA: Îndurați-vă de noi!... Îndurați-vă!...

MATEI (încercînd să-i acopere vocea): Mamă, ce faci? (Lui Constantin.) Ce s-a întîmplat cu mama?

RADU (se ridică. Încordat, ca și cum s-ar pregăti de săritură, se întoarce spre Matei): Zici că i-ai văzut. În genunchi, pe amîndoi.

MATEI: Pe cine?

RADU: Pe Constantin și pe Ștefan. Așa i-ai văzut, e-adevărat?

MATEI: Nu, lasă-mă să-ți povestesc.

RADU (apucă pumnalul): Așa, nu minți! Nu sînt în stare de altceva. (Se întoarce spre Constantin.) Seamănă prea mult cu tata.

MARIA (a rămas în genunchi; chicotește): Ce e drept, e drept...

CONSTANTIN (lui Radu): Începi să mă plictisești. Tu n-ai auzit ce spunea băiatul?

RADU: Ba da, perfect. Nu vād altă soluție decît... (Se repede cu pumnalul ridicat.)

Constantin și Matei se luptă cu el, ca să-l dezarmeze. Maria — mereu în genunchi — rîde, scoate mici sunete cînd de entuziasm, cînd de dezaprobare, pînă la indicația „Radu se lasă dezarmat“, în timp ce:

MATEI (sărînd asupra lui Radu): Ai înecbunit? Lasă pumnalul!

CONSTANTIN (se luptă cu Radu): Zicea că n-au să ne... n-au să ne omoare pe rînd!!!... Pe rînd, tătărul, înțelegi?

MATEI: Dă-i drumul, n-auzi?

CONSTANTIN: Înceamnă că... Pe toți o dată... (Radu se lasă dezarmat. Pauză.) Pe toți la un loc, asta înseamnă că au de gînd. Acum înțelegi?

MARIA (umblă în genunchi de la un măr la altul, le culege de pe jos, le vorbește pe tonul unei fete care se joacă cu păpușile):

Capul lui Constantin... Capul lui Ștefan... (Leagănă mercele la piept.) Nani-nani... Nani-nani... (Se ridică, continuă să legene mercele.) Nani-nani... Nani-nani...

Matei se îndreaptă spre ea, vrea să-i vorbească.

CONSTANTIN (il oprește): Las-o, decocamdată... Te-ai dus în odaia de alături, deci. Ce ziceau?

MATEI: Rideau. M-au întrebat dacă am crezut ce ne-au spus azi dimineață.

CONSTANTIN: Ce anume? Nimeni nu mi-a povestit exact, totul.

MATEI: Că o să ne scoată pe rînd, cam la o jumătate de ceas unul de altul, și o să ne taie capetele.

MARIA (pune mercele în fructieră, mișcă fructiera ca pe un leagăn): Nani-nani... Nani-nani... (Cu o mișcare furișe, ascunde un măr la spate. Chicotește pe tonul cel mai copilăros.) Bau! Radu s-a ascuns... Nu e Radu...

CONSTANTIN (cu un gest, îi atrage atenția lui Matei, care o privea pe Maria): Mai departe.

MATEI: Rideau de noi. Am fost naivi închipuindu-ne că padișahul... (Ezită.)

CONSTANTIN: Ce-i cu padișahul?

MATEI: N-are timp de pierdut. N-o să-și piardă vremea doar ca să... (Ezită.)

CONSTANTIN: Zi-i, odată!

MATEI: Ca să vadă cîte o decapitare, la jumătate de ceas.

CONSTANTIN: Ei da, mai are și alte treburi, înălțimea sa. Mai importante. (Satisfacție ciudată, zîmbet prea larg.) Ne-am gîndit, mă crezi? (Aproape agresiv.) Mă crezi sau nu?

MATEI (cam speriat): Da, tată, cum să nu?

CONSTANTIN (amuzat, dar și îndirjit): Pînă și Maria, pînă și ea s-a gîndit. (Amenințător, îl somează.) Ghicește ce mi-a spus?

MATEI: De unde să știu eu?

CONSTANTIN (exasperare evidentă, zîmbet din ce în ce mai larg): Mă îndemna să plec mai repede, să mă duc cît mai curînd după Ștefan, ca să nu se supere înălțimea sa. Nu-i așa, Maria?

MARIA (îl mîngîie pe obraz, îl îmbrîie): Du-te, Constantine, du-te mai repede, vrei?

MATEI: Tată, ce se întîmplă aici? Ce-i cu mama, cu dumneata, cu el? (Îl arată pe Radu.)

CONSTANTIN: Bine, nu vezi? O familie fericită... (Scurtă pauză.) Așa-a... Va să zică, o să mergem împreună. Braț la braț. O să ne omoare pe toți odată. (Pauză.) Ce te uîți la mine? Pe toți odată, este?

MATEI: Nu. Tot pe rînd.

MARIA (pe toată scena următoare, pînă la replica lui Matei „TACI“, leagănă fructiera, întretîind replicile celorlalți cu lita-

nia ei. La început vorbește în șoaptă) :

Nani-nani...

CONSTANTIN (pauză lungă. I se zbate colțul gurii) : A-ha, înțeleg !... (Încearcă să ridă.) În fața mea, asta e diferența... (Rîs scurt.) Trebuie !... Trebuie să văd tot !... (Încă o dată, același rîs.) Fiindcă... presupun, cel puțin... Tot eu o să rămîn la urmă...

MATEI : Da.

MARIA (ceva mai tare) : Nani-nani... Nani-nani...

CONSTANTIN (entuziasm exploziv) : Intîi voi, începînd cu cel mai mare !

MATEI : Da, tată.

MARIA (din ce în ce mai tare, strîngînd fructiera la piept) : Nani-nani... Nani-nani...

CONSTANTIN (în culmea entuziasmului) : La urmă de tot, eu !

MATEI : Dumneata, la urmă...

MARIA (crescendo) : Nani-nani... Nani-nani...

CONSTANTIN : Strașnică idee ! I-ai felicitat ? O să fiu de față. O să privesc. O să vă văd, pe fiecare în parte.

MATEI : Și eu, pe ceilalți. O să-mi vină rîndul înaintea duminică.

MARIA (foarte tare, între bocet, strigăt de fericire și țipăt de deznădejde, modulîndu-și tonul, la nesfîrșit) : Nani-nani... Nani-nani... Nani-nani... Nani-nani...

MATEI (își astupă urechile, strigă cît poate de tare) : TACI !... (Liniște. Matei reia în șoaptă.) : Taci, mamă ! Te rog !

CONSTANTIN : De ce ? Învăță de la ea. (Se întoarce.) Eu am învățat totdeauna, Maria. Nu mă așteptam că și azi... Chit că trebuia să mă gîndesc de cînd ai venit. Ai fost cea mai meșteră dintre noi mereu. Acum ești și mai înțeleaptă. Ai o lumină nouă în ochi. MARIA (umblă prin încăpere, cu pumnii strînși înaintea, cu coatele pe lingă trup, ca și cum ar ține două lumînări în mînă) : Lumină... Lumină din lumină... Veniți de luați lumină...

CONSTANTIN : Dă-mi și mie un simbur, o licărire... (Se apleacă în fața ei.) Luminează-mă, binecuvîntează-mă.

Pauză.

MARIA (îi pune mîinile pe creștet) : Fii binecuvîntat... (Pauză.) E mai bine acum...

CONSTANTIN : Parcă... Nu, e prea puțin... (Așteaptă răspunsul Mariei. Ea tace. Va rămîne în aceeași poziție, privind fix într-un punct, mișcată, transfigurată, pînă la sfîrșit.) Ar trebui să te ajung din urmă... Să ies și eu din viață, în felul tău.

MATEI : Tată !

CONSTANTIN : E singura soluție, marea dezlegare, de ce te sperii ? (Rîde.) De necrezut, se află dezlegări pentru toate. (Rîde.) Mi se pare mie... Nu zău, mi se pare că azi e Sfînta Maria. Aveam de gînd să serbăm ziua asta, v-adeuceți aminte ? (Rîde.) M-am cam prostît, vorbesc aiurea. Foarte bine !

Asta e dezlegarea. (Lui Matei.) Înțelegi ? (Arată spre ușă.) Ne-au prins în nebunia lor. Cu cît trece vremea, cu atît le crește nebunia. Cu cît mă împotrivesc mai mult, în numele înțelepciunii ! Aici era greșala, în prea marea limpezime a minții mele. Acuma pricepi ?

MATEI : Nu, nimic. Tată, eu...

CONSTANTIN : Ai răbdare, să lămuresc cu apucatul ăsta. (Se apropie de Radu.) Tu o să înțelegi mai ușor. Toate se împart în două, pe lume. Binele și răul, leprele și credincioșii, totul. Și nebuniile sînt de două feluri. Tu le cuprinzi pe amîndouă, la un loc. Și nebunia ucigașilor, nebunia lor (Arată spre ușă.) Și nebunia sfinților, nebunia ei. (O arată pe Maria.) Nimic nu se poate măsura cu cea dintîi. Nimic, în afară de a doua. Cum de n-am înțeles pînă acum ? (Se întoarce.) Maria, spune-mi, cum de...

MATEI (în calea lui) : Tată, o să-mi vină rîndul ultimul. Ultimul dintre frați...

CONSTANTIN : Tot Constantin mai norocos. Scapă cel mai repede. O să-l lovească doar începutul nebuliei lor. Dar o să facă și începutul nebuliei noastre. Băiețș ! Uită-te la mine ! Arăt bine așa, scăldat în nebunia ei, este ? (Se precipită spre Maria, rîzînd.) Începusem să plutesc deasupra, ți-aduci aminte ? Mi se părea că m-am desprins și mă înșelam. Desprins de măruntășurile vieții, credeam că atît e de ajuns. Nimica toată ! Desprins de rădăcinile ei ; așa se înfruntă moartea, de Sfînta Maria. Fiindcă noi... Noi nu murim singuri, Maria, am dreptate ? Mor adevărurile de la temelie vieții, mor toate rosturile noastre și ale lor (arată spre ușă) și ale tuturor, odată cu noi. Trebuie să se știe asta, Maria, tu nu crezi ? Trebuie să se vadă, să se audă, să se țină minte ! Cum ? Simplu ! O să treacă cineva dincolo de judecata firească. Eu ! Tocmai eu, asta e culmea ! Dincolo de judecata omenască, pentru ca să-i trag de mîneacă, să-ți aducă aminte că nu se poate judeca neomenește. Desprins de rădăcinile mele de om, asta e sfînta mea nebulie ! Maria, spune-mi am dreptate, sau nu ?

MATEI : O să privesc... O să-i văd... Pe toți, pe rînd, murînd în fața mea... Tată, sînt prea finăr !

CONSTANTIN : Sst !...

MATEI : Să nu mă oprești... Nici dumneata, nici ceilalți... Tată, eu...

CONSTANTIN : Lasă, ajunge...

MATEI : Vreau să trăiesc.

CONSTANTIN : Și eu aș fi vrut.

MATEI : Atunci înțelegi...

CONSTANTIN : Nimeni n-ar înțelege mai bine.

MATEI : Nu cer decît să trăiesc, tată. Îmi cer viața toată.

CONSTANTIN : Prea tîrziu, băiețș.

MATEI : Nu. Atît așteaptă și ei de la noi. Aproape că mi-au spus-o. Speră să le-o

cerem cu toții, aici! N-o să fie târziu nici acolo, în piață.

CONSTANTIN: Ba da, asta e nenorocirea. Aici ori acolo, e același lucru.

MATEI: Eu trebuie să trăiesc. O să le făgăduiesc orice.

CONSTANTIN: Nu vor prea multe făgăduieli. Una singură.

MATEI: O știu. O să jur!

CONSTANTIN: M-ar întreba și pe mine. Ești prea tânăr. Mi-ar cere încuviințarea, așa e obiceiul.

MATEI: Și dumneata? (Tăcere lungă.)

Dumneata ce le-ai răspunde?

CONSTANTIN (pauză): Nu ți-aș da voie, băiețș.

MATEI: E ca și cum m-ai omorî cu mîna dumitale.

CONSTANTIN (pauză lungă): Așa e, băiețș.

RADU: Mamă, tata... (Aleargă la Maria.) E un vulpoi bătrîn! Ai văzut ce... (Mic hohot nervos.) Ce m-a freat pînă să... (Rîde, și mai crispat.) Pînă să scoată un cuvînt, mamă... (Rizînd din nou, se întoarce spre Constantin.) Un cuvînt lămurit!

Constantin e gata să se lase furat de risul lui. Are un mic gest necontrolat. Apoi,

amestecînd sunete false printre hohote scurte de rîs, îl bate pe umăr cu un gest stîngaci. Radu răspunde cu același rîs și cu același gest. Hirjoana se aprinde. O vreme, cei doi se lovesc în glumă, rîd din ce în ce mai exasperați.

CONSTANTIN (se desprinde din joacă rîzînd și mai puternic. Bate în ușa): Hei, deschideți!... (Bate.) Trece Măria Sa!... (Bate.) Vodă Constantin Brîncoveanu!... (Bate.) Și coconii Măriei Sale!...

Se deschide ușa larg.
Liniște, cinci secunde.

CONSTANTIN (se apropie de Matei, îi cuprinde mijlocul împingîndu-l ușor spre ieșire): Hai... Mergem, da?

Pauză.

Matei izbucnește într-un hohot puternic, parcă de rîs. Constantin reîncepe să rîdă exasperat, ca mai sus. Se adaugă risul nefiresc al lui Radu. Ies toți trei. Ușa rămîne larg deschisă. Maria, în același loc, privește transfigurată într-un punct fix. Hohotele se pierd în depărtare.

CORTINA

